

Guia pràctica:

Comunitats Energètiques per al decreixement

Per unes Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement

SomComunitats.coop

 @SomComunitats

 @SomComunitats

 @SomComunitats

 **Som
Comunitats**
La transformació energètica i social

 ODG
OBSERVATORI DEL DEUTE
EN LA GLOBALITZACIÓ

Títol:

Guia pràctica: Comunitats Energètiques
per al decreixement.
Per unes Comunitats Energètiques justes
i compromeses a través del decreixement

Autors:

Alfons Pérez

Grup assessor:

Gaia D'Elia, Júlia Martí, Daniela Del Bene,
Núria Albet, Yayo Herrero, Irene González,
Txetxu Ezkurra, Pau Pañella, Luis González,
Martín Lallana, Aljosa Slamersak,
Roger Reixach, Cristina Pérez i Josep Nualart.

Persones entrevistades:

Gaia D'Elia (Batec), Pau Pañella (Agència
Local de l'Energia d'Osona), Arnau Vilardell
(Som Mobilitat) Conchi Piñeiro (Altekio),
Olga Fernández (Aliança contra la Pobresa
Energètica), Ny Hasina (CRAAD-OI), Núria Albet
(Energía Bonita), Meritxell Otal (Som Energia),
Jairo Echávez (Som Energia), Yaiza Blanch
(Som Energia) i Roger Reixach (Som Comunitats)

Revisió i traducció:

L'Apòstrof, SCCL

Disseny i maquetació:

Basat en el disseny i la maquetació original
d'Ardit adaptat i il·lustrat per Lucia Armiño.

Impressió:

Cooperativa Cevagraf

Sou lliures de:

- Compartir: copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà o format
- Adaptar: remesclar, transformar i crear a partir del material.

El llicenciador no pot revocar aquestes llibertats mentre compliu amb els termes de la llicència:

- Reconeixement: n'heu de reconèixer adequadament l'autoria, proporcionar un enllaç a la llicència i indicar si se n'han realitzat canvis. Ho podeu fer de qualsevol manera raonable, però no de manera que suggereixi que teniu el suport del llicenciador o el rep per l'ús que en feu.
- No comercial: no podeu utilitzar el material amb finalitats comercials.
- Compartir Igual: si remescleu, transformeu o creeu a partir del material, haureu de difondre les vostres contribucions sota la mateixa llicència que l'original.
- No hi ha restriccions addicionals: no podeu aplicar termes legals o mesures tecnològiques que legalment restringeixin fer el que la llicència permet.

Avis: no heu de complir amb la llicència per a aquells elements del material en domini públic o quan la seva utilització estigui permesa per l'aplicació d'una excepció o un límit.

Guia pràctica:

Comunitats Energètiques per al decreixement

Índex

Qui som?	1
Per què una 'Guia pràctica de Comunitats Energètiques per al decreixement'?	1
El vostre temps és valuós	2
1. Què hi podeu trobar?	
Una guia per a un viatge	3
2. Conversa, diàleg i conflicte per capgirar el model energètic	5
3. Vuit principis de la guia pràctica	6
4. Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement. De què estem parlant?	7
5. Preparant el viatge cap a les Comunitats Energètiques per al decreixement	9
El mirall: l'autoreconeixement per crear el grup impulsor de decreixement	9
Les maletes: prenguem el necessari	11
La farmaciola: cures i conflicte per a un viatge intens	16
6. La ruta: el pla d'acció per al decreixement energètic	18
Mai s'ha fet aquesta ruta abans? Precedents del decreixement energètic	18
Parada I: Reducció del consum de combustibles fòssils.	
Les Comunitats Energètiques ja fan ruta	21
Parada II: Sortir de la dependència de les cadenes de subministrament globalitzades.	
No cal anar tan lluny!	24
Parada III: Reduir la necessitat de mobilitat per carretera	29
Parada IV: Mesures de suficiència energètica	32
Els sotracs de la ruta I: allò que ja està passant	35
Els sotracs de la ruta II: allò que podria passar	40
7. El mapa del viatge en un sol full: el pla de treball	41
8. L'obsequi: el regal al món del nostre viatge	44
9. Tornem a viatjar?	46

ACTIVITATS PROPOSADES

Al llarg del text trobareu activitats concretes per dur a terme. Heus aquí els títols.

Activitat 1	
Grup de lectura o cineclub 'Energia per al decreixement'	11
Activitat 2	
Taller d'escenaris futurs	13
● Activitat 3	
Formacions introductòries	15
Activitat 4	
Participar en una formació sobre facilitació de grups	16
Activitat 5	
Involucrar-se en la producció i consum agroecològic local	22
Activitat 6	
● Campanya 'Menys consum, més comunitat'	23
Activitat 7	
Donar suport a campanyes de justícia global en les cadenes de subministrament	25
Activitat 8	
Aliances directes entre la mina, la fàbrica i la comunitat	26
Activitat 9	
Fabricació i compres collectives de 'low tech'	27
● Activitat 10	
Fer una auditoria de mobilitat a la Comunitat Energètica	30
Activitat 11	
Organitzar els esdeveniments pensant en la mobilitat	31
Activitat 12	
Taller de sobre suficiència energètica comunitària	34
Activitat 13	
● Incidència política perquè les distribuïdores no estiguin en mans de l'oligopoli	37
Activitat 14	
Campanya comunicativa de denúncia del rentat de cara de les Comunitats Energètiques corporatives	38
Activitat 15	
Retorn de l'experiència	44

Qui som?

La guia està promoguda per Som Comunitats i l'Observatori del Deute en la Globalització.

Som Comunitats som una aliança de set entitats de l'economia social (Som Energia, Som Mobilitat, ePlural, que agrupa EPI, Arkenova, Suno i Tandem Social, i Coopdevs) que ens hem unit per impulsar Comunitats Energètiques i continuar avançant en la transició energètica transformadora.

L'Observatori del Deute en la Globalització (ODG) som una xarxa d'investigació i activisme. Fem anàlisi crítica per a la transformació social en l'àmbit de les finances, l'energia, el clima i els béns comuns amb una perspectiva internacional, feminista i ecologista.

La guia està escrita en primera persona del plural. El "nosaltres" respon a l'aliança entre Som Comunitats i l'ODG per explorar què us pot aportar el decreixement a "vosaltres", les persones que impulsen les Comunitats Energètiques.

Per què una 'Guia pràctica de Comunitats Energètiques per al decreixement'?

Perquè creiem que les Comunitats Energètiques són un dels focus d'esperança de la transició energètica justa i amb participació ciutadana, i que el decreixement té el potencial d'amplificar el seu caràcter transformador.

D'una banda, tot i que existeix una llarga tradició de comunitats que s'organitzen al voltant de l'energia, la publicació de les directives europees 2018/2001 i 2019/944 ha provocat un autèntic *boom* de Comunitats Energètiques a la Unió Europea i cada vegada més persones en formen part. Segurament, aquest creixement no hauria estat possible sense el substrat creat pels projectes cooperatius d'energia verda com Som Energia, GoiEner, Energética, La Corriente i Nosa Enerxía, entre altres experiències.

De l'altra, les conseqüències de l'emergència climàtica i de l'escassetat dels recursos són cada vegada més presents en el nostre dia a dia i estan directament relacionades amb un model econòmic que té com a últim objectiu el creixement de la producció de béns i serveis; i, a més creixement, més consum de recursos i més emissions. El decreixement, doncs, sorgeix com a resposta crítica a l'objectiu de créixer i busca reorganitzar les nostres societats de manera

justa a través d'un model econòmic alternatiu que les situï dins els límits planetaris.

Pensem que els projectes aterrats i arrelats de les Comunitats Energètiques poden aportar concreció i contingut pràctic al decreixement. Alhora, el decreixement dota d'una mirada profunda i crítica que serveix com a brúixola per elaborar una estratègia política que ens ajudi a aixecar la mirada del curt termini i abordar temes d'abast estructural.

Així doncs, la nostra motivació per crear aquesta guia pràctica és contribuir a impulsar unes Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement. Aportarem recursos, eines i metodologies que facilitin i esperonin a assolir aquest objectiu.

Sabem que no és una tasca gens fàcil, però també sabem que és molt necessària. Esperem poder acompanyar-vos en una part d'aquest viatge que ja esteu fent per transformar de soca-rel el model energètic.

El vostre temps és valuós

Us esteu preguntant si perdreu el temps llegint aquesta guia? Com a mínim, us assegurem el temps que hi dedicareu. Tot això ho fem perquè creiem que el vostre temps és valuós.

Un gasteròpode us dirà el temps aproximat que hi podeu dedicar, com si fos una recepta de cuina. Per a les activitats, els ritmes d'execució poden variar segons la vostra situació: treball voluntari, persones alliberades, suport d'ens de segon nivell, etc. La valoració sobre la dedicació, per tant, resulta en un valor entremig

d'una dedicació voluntària i cert suport de persones alliberades o externes.

Per cert, no hem escollit un cargol a l'atzar, acostuma a simbolitzar el decreixement. Tothom l'associa amb la necessitat d'anar més lent. En realitat, el cargol també representa els límits: sap que si fa créixer massa casa seva no es podrà moure. Per tant, quan la closca que arrossega és suficient per aixoplugar-se, atura el seu creixement.

Si fas una lectura de tota la guia hi dedicaràs poc més d'una hora. Si tens ganes de mirar-te les activitats, formacions i les referències amb una mica de detall, aleshores hi dedicaràs més temps.

Si vols fer una vista d'ocell, els punts 5. i 6. són els centrals del viatge i on hi ha pràcticament totes les activitats. El mapa del viatge, és un resum operatiu en format de pla de treball.

De tota manera, jo soc un cargol i et recomano que t'ho prenguis amb calma i que en gaudeixis fins on vulguis!

1. Què hi podeu trobar? Una guia per a un viatge

Hem dissenyat la guia com un viatge planificat, creatiu i innovador que esperem que us inspire i us esperoni. Ens marquem com a objectiu aconseguir Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement. En el capítol 4. en parlarem amb més detall.

Per assolir-ho, hem concretat unes activitats que, cadascuna i en conjunt, porten aquest esperit. Trobareu activitats consolidades, experimentals i, fins i tot, una mica esbojarrades: de formació, enxarxament, comunicació i incidència política, i amb diferents graus d'implicació i complexitat.

Alhora, hem inclòs altres elements per enriquir el text. Us trobareu dos personatges que hi dialogaran: la Crítica i l'Oligopoli. Aquests personatges ens permetran abordar el diàleg necessari amb les veus crítiques i el conflicte amb el poder que representen les grans empreses energètiques. La conversa no quedarà tancada, la podreu continuar vosaltres.

En la guia també trobareu els principis que la regeixen i una breu part conceptual amb les definicions de Comunitats Energètiques i del

decreixement. Tanmateix, la part central dels continguts de la guia estan organitzats com una experiència viatgera: el mirall, les maletes, la farmaciola, una ruta planificada, un mapa i un obsequi que oferirem quan tornem a casa.

Dit això, sabem que moltes de vosaltres ja heu emprès el vostre viatge. La majoria de Comunitats Energètiques tenen un cert recorregut i no intervenim en un full en blanc. Per aquest motiu, malgrat que el conjunt del redactat està pensat com una intervenció integrada i planificada per aconseguir unes Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement, el document conté activitats i metodologies que funcionen per si soles i que podeu experimentar-les segons les vostres possibilitats i necessitats.

Un punt important és que plantejem la guia com un document complementari o d'aprofundiment, és a dir, no abordarem les passes per crear una Comunitat Energètica perquè ja existeixen altres guies que ho expliquen perfectament. Aquí les que considerem més destacades:

Què són les Comunitats Energètiques?

Som Comunitats (34 pàgines)

[CAT]

<https://drive.google.com/file/d/1f6N1b-W5Jf3UD7a7oZxTbp1MGYS58QjL/>

[CAST]

https://drive.google.com/file/d/1KM1dg-M4UBj4cN_ID5T54rTWn85xvz0j/

Com iniciar una Comunitat Energètica

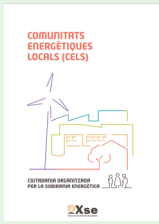
Som Comunitats (37 pàgines)

[CAT]

https://drive.google.com/file/d/1dklpxQu6tQmX6HHg4AuSfMKBWuPS_7Z/

[CAST]

<https://drive.google.com/file/d/1i1l1BNa6soOb3ypyVr1lMf4U8cETC4Nv/>

Comunitats Energètiques Locals (CELS). Ciutadania organitzada per la sobirania energètica

Xarxa per la Sobirania Energètica (35 pàgines)

[CAT]

<https://xse.cat/wp-content/uploads/2022/02/Maquetacion-CELS-Xse.pdf>

Comunidades energéticas: una guía práctica para impulsar la energía comunitaria

Amigos de la Tierra (160 pàgines)

[CAST]

<https://www.tierra.org/comunidades-energeticas/wp-content/uploads/2021/03/guia-comunidades-energeticas.pdf>

Finalment, us volíem explicar que les propostes de la guia intenten connectar amb el sentir, activitat i trajectòria actual de les Comunitats Energètiques. Ho hem anat corroborant en les nombroses entrevistes, reunions i formacions que fonamenten aquest document. La majoria estan en procés de conformació, de concretar projectes d'autoproducció compartida, algunes amb projectes de mobilitat elèctrica compartida, etc. Per això, les activitats exposades tenen una vinculació molt directa a allò que entenem com a sector energètic.

Tanmateix, parlar d'energia i decreixement obre un ventall molt més ampli de possibilitats. L'energia, en les seves diferents formes, és imprescindible per a tots els sectors econòmics

i els processos vitals. Podríem fer propostes decreixentistes per a una Comunitat Energètica sobre alimentació, indústria, mobilitat, habitatge, residus, educació, salut, cures, oci, turisme i un llarg etcètera; i recollir les pràctiques decreixentistes de les ecoaldees, comunitats intencionals, habitatges recuperats i en cessió d'ús, monedes socials complementàries, bancs del temps, grups de consum i supermercats cooperatius, horts comunitaris, xarxes de cures, grups de criança, universitats populars, etc.

Som conscients que només abordarem una part del tot, però esperem que la nostra contribució marqui una diferència per aconseguir unes Comunitats Energètiques per al decreixement.

Per a qualsevol cosa relacionada amb la Guia pràctica: Comunitats Energètiques per al decreixement, us animem a contactar amb nosaltres en aquests correus:

Som Comunitats i observatori@odg.cat

També us animem a participar en el fòrum de Som Comunitats dedicat al decreixement, un espai de retorn i opinió que es nodrirà de les vostres experiències:

<https://forum.somcomunitats.coop/c/activisme/16>

Si voleu fer comunicació en referència a la guia, podeu utilitzar l'etiqueta #SomDecreixement

Tota la informació serà en els dos lloc web

<https://somcomunitats.coop/> www.odg.cat

2. Conversa, diàleg i conflicte per capgirar el model energètic

La Guia vol ser, en la mesura del possible, un espai de diàleg amb la diversitat i el conflicte. Per això, introduïm tres personatges que hi interactuaran: la Crítica, l'Oligopoli i la pròpia Guia.

Agraeixo totes les bones paraules que heu ajuntat fins ara però això no anava de "Comunitats Energètiques pel Decreixement"?

Jo tampoc acabo d'entendre el vostre model de negoci. Filosofar és més fàcil que generar energia.

Pot semblar que no entrem en matèria però és que volem explicar bé el marc que impulsa la Guia. Si voleu, podeu anar directament al punt 7.1 però igual us perdeu alguna cosa.

La Crítica es refereix a la veu crítica. A la Guia es representa amb un personatge incisiu, de vegades incòmode, que està implicada en les Comunitats Energètiques. Intenta aportar un cert sentit comú social. Pot fer preguntes difícils i complexes encara que puguin ser o semblar un obstacle. Es mou entre el pragmatisme de fer avançar el projecte i que aquest sigui realment transformador. No vol perdre el temps però està disposada a dedicar-lo si val la pena.

L'Oligopoli representa el poder, un personatge que s'ho pot mirar tot amb certa distància perquè se sent segur. Té una gran capacitat d'influència, de persuasió i també pot parlar des del sentit comú. Pot canviar d'un registre planer a un registre tècnic. És la seva manera d'exercir un poder connectat amb l'ànim de lucre. Té moltes eines per mantenir el seu estatus.

La Guia és una veu plural que emergeix de les persones que hem treballat en la seva elaboració. Hi expressem la motivació pel projecte, les ganes de què surti bé però també tenim dubtes. Necessitem dialogar i constraure els seus continguts i les seves propostes

Els diàlegs entre els personatges representen aquelles converses i conflictes que ja es donen a les Comunitats Energètiques o que creiem que pot suscitar la Guia. És una manera diferent de presentar-vos els resultats de les nombroses entrevistes, tallers i formacions que hem fet prèviament.

3. Vuit principis de la guia pràctica

“L’esperança no és una emoció produïda pel que és possible d’aconseguir, sinó que es tracta d’una disciplina. M’encanta aquesta idea de l’esperança com a disciplina, perquè ens fa entendre que la nostra responsabilitat és també generar esperança.”

Angela Davis, a la 10a edició de la Fira Litoral. Maig 2024. Barcelona

EMPATIA - Partim del respecte a totes les persones que impulseu i formeu part d'un projecte de Comunitat Energètica. Sabem que és ben complicat organitzar-se per a qualsevol propòsit comunitari i cooperatiu en un model socioeconòmic que fomenta l'individualisme i la competició.

CURA - Per això volem expressar les nostres propostes amb cura, tenint en compte les diferents sensibilitats que estan en joc.

DETERMINACIÓ - Alhora, volem utilitzar un llenguatge clar i directe perquè ens mou la preocupació pels problemes globals, com l'emergència climàtica o l'esgotament dels recursos, però també la solidaritat amb les persones que pateixen les conseqüències del model energètic actual, des de la pobresa energètica a casa nostra a l'extractivisme als països empobrits.

RADICALITAT - Capgirar aquesta situació necessita una acció que vagi a l'arrel dels problemes, que busqui aprofundir sense aturar-se, que no es conformi amb el que és possible aquí i ara, perquè tenim la capacitat col·lectiva d'anar molt més enllà.

COOPERACIÓ - I no ho podem fer soles. La cooperació i el suport mutu amb altres persones i projectes que busquen contribuir amb els mateixos objectius són imprescindibles.

CREATIVITAT - A més, l'impuls col·lectiu per arribar més lluny pot venir per prendre el risc de provar coses noves, d'afinar la creativitat en forma i contingut d'allò que proposem. Fins i tot si ens equivoquem, dels nous errors naixeran nous aprenentatges.

CONCRECIÓ - Tanmateix, ens comprometem a concretar, a proposar recursos que permetin avançar, a oferir eines i metodologies per contribuir a unes Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement.

ESPERANÇA - Sabem les dificultats que representa avançar en la transformació del model energètic, però l'horitzó d'aconseguir-ho és tan il·lusionant que no perdrem mai l'esperança. És el millor llegat que podem deixar a les generacions futures. Elles continuaran la feina.

4. Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement. De què estem parlant?

Una Comunitat Energètica justa i compromesa a través del decreixement es pot definir com un conjunt d'actors que cooperen de manera oberta, voluntària i sense ànim de lucre personal ni col·lectiu, en una planificació democràtica de la reducció del consum energètic i material, que contribueixen a ressituar les nostres societats dins els límits planetaris, amb redistribució, equitat i enfortint els lligams de la vida comunitària.

Posem el focus en l'energia com a element fonamental per a les activitats humanes. Aquesta energia ha de ser accessible i sostenible, i ha d'alimentar la vida comunitària que és l'eix vertebrador del desenvolupament individual i col·lectiu perquè fomenta la solidaritat, la cooperació i el suport mutu entre les persones. Quan ens involucrem activament en la comunitat, contribuïm a la construcció d'una societat més cohesionada, resilient i justa.

El nostre sentit de justícia es basa a assegurar una societat equitativa, on totes les persones tinguin les mateixes oportunitats i drets, independentment del seu origen, gènere, ètnia o condició econòmica. El nostre compromís, per tant, implica la dedicació i la responsabilitat envers aquesta causa social i amb els grans reptes globals de l'emergència climàtica i el límit dels recursos.

La nostra definició té elements del treball de Som Comunitats, que descriu les Comunitats Energètiques fent referència als projectes renovables, però que també emfatitza que "anteposen de forma clara i transparent els propòsits de millora social i mediambiental als guanys econòmics. A més, s'organitzen de forma democràtica, oberta i participativa per a l'enfortiment i empoderament comunitari". També s'inspira en la definició de la Xarxa per la Sobirania Energètica, que parla del conjunt d'agents que "s'organitzen per protegir i satisfer els seus drets energètics en el territori on conviuen, a partir dels principis del cooperativisme, el bé comú, l'empatia i la convivència amb el seu entorn i amb les persones i territoris afectats pels recursos energètics i materials que utilitzen". Finalment, la definició de la guia pren una mirada àmplia com la de l'organització Amigos de la Tierra que prefereix adoptar "energia comunitària" per referir-se a les persones membres d'una comunitat que cooperen en qüestions d'energia.

D'altra banda, també recull part de les definicions de la Directiva d'energies renovables (DER, Directiva (UE) 2018/2001¹) i la Directiva del mercat interior d'electricitat (DMIE, Directiva (UE) 2019/944²) quan parlen de "comunitat d'energies renovables" i "comunitat ciutadana d'energia". Ambdues directives anomenen la diversitat d'agents, de participació oberta i voluntària i amb objectius de benefici mediambiental, econòmic i social més enllà dels guanys financers, tot i que després posen el focus en activitats pròpies del sector energètic.

1 <https://www.boe.es/doue/2018/328/L00082-00209.pdf>

2 <https://www.boe.es/doue/2019/158/L00125-00199.pdf>

De les definicions del decreixement, hem pres com a referència el grup Research and Degrowth³ del qual recollim l'esperit de confrontar el creixement econòmic infinit i, per tant, els seus impactes negatius, a través d'una "reducció planificada i democràticament acceptada de la producció i el consum per aconseguir la sostenibilitat ambiental, justícia social i benestar".⁴

Som conscients que el decreixement és percebut com un concepte negatiu, però, en realitat, la seva adopció té un objectiu estratègic: és més difícil cooptar-lo perquè va contra la lògica del mateix sistema econòmic i la seva obsessió per créixer i créixer. Paraules com sostenibilitat o prefixos com bio-, eco-, o fins i tot el mateix color verd, s'han buidat de significat i utilitzat com a estratègies de rentat de cara verd per les grans empreses, l'anomenat ecoblanqueig (*greenwashing*). De tota manera, podem fer un ús tàctic del decreixement i pensar quan ha de ser el concepte d'avantguarda o rereguarda. Per nosaltres, el més important és la pràctica decreixentista i no tant la defensa del mateix concepte.

S'ha de seguir les definicions de les Directives Europees perquè son documents d'alt rang jurídic.

És veritat que les directives han estat un impuls, però, per nosaltres, no reflecteixen prou els valors de transformació social i l'enfortiment de la vida comunitària.

Interessant. Però en realitat ningú vol decreïxer. Serà molt difícil convèncer sobretot els qui no arriben a final de mes.

En som conscients. Cal fer molta pedagogia. El Decreixement és redistribució i equitat. No tothom ha de decreïxer i no de la mateixa manera.

Si voleu ampliar els vostres coneixements sobre decreixement, us recomanem aquests dos llibres:

Decrecimiento del qué al cómo

Luis González Reyes i Adrián Almazán. Icaria Editorial (308 pàgines)

[CAST]

<https://icariaeditorial.com/inicio/4788-decrecimiento-del-que-al-como-propuestas-para-el-estado-espanol-9788419200839.html>

A favor del decrecimiento

Giorgos Kallis, Susan Paulson, Giacomo D'Alisa i Federico Demaria. Icaria Editorial (140 pàgines)

[CAST]

<https://icariaeditorial.com/novedades/4735-a-favor-del-decrecimiento-9788418826405.html>

3 <https://degrowth.org/>

4 Kallis, Giorgos. *In Defense of Degrowth*. Uneven Earth Press, 2017

5. Preparant el viatge cap a les Comunitats Energètiques per al decreixement

En aquest punt entrem al cor de la guia. Una vegada hem posat els elements per justificar-ne la necessitat, els valors, les veus que representen el diàleg i el conflicte, i les definicions principals, ara ens endinsem en el viatge, una ruta planificada per contribuir a les Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement.

El mirall: l'autoreconeixement per crear el grup impulsor de decreixement

Per emprendre el viatge us proposem mirar-vos al mirall per saber qui sou i en quin moment us trobeu. Avaluar recursos, capacitats i possibilitats, però també motivacions, desitjos i il·lusions.

Sabem que les Comunitats Energètiques són ben diverses. Si adoptem una mirada àmplia de la seva definició podem trobar des de cooperatives d'energia verda com Som Energia, amb més de 85.000 persones sòcies i una llarga trajectòria; a comunitats com Manresa Il·lumina⁵, conformada per empreses del polígon industrial de Bufalvent; la Bordeta⁶, una comunitat urbana del barri de Sants de la ciutat de Barcelona amb 36 sòcies, o la Balenyà Sostenible⁷, una comunitat rural d'Osona, amb més de 170 sòcies. També poden ser totalment ciutadanes o per iniciativa dels mateixos ajuntaments. Alhora, hi ha projectes de Comunitats Energètiques que formen part de cooperatives agràries, d'habitatge, de consum, etc., on l'activitat relacionada amb l'energia és només una entre moltes altres i, per tant, l'adopció de les propostes de la guia ha d'interactuar amb altres enfocaments i interessos no estrictament energètics. Fins i tot les grans empreses promouen les Comunitats

Energètiques com una altra línia de negoci contradient la seva definició.

Per això, atesa aquesta diversitat; l'escala, l'abast i els objectius específics de cada comunitat són sensiblement diferents i, en conseqüència, els reptes que proposa la guia també ho són. Per tant, necessitem treballar i calibrar l'aposta fent una bona planificació del viatge.

El grup impulsor d'una Comunitat Energètica per al decreixement serà el grup de persones motivades que posen al servei del bé comú el seu temps personal per planificar i emprendre un viatge del qual tothom pugui gaudir. El cas desitjable seria que el grup impulsor de la mateixa Comunitat Energètica agafés aquesta responsabilitat, ja que la proposta decreixentista té un caire estructural. De tota manera, si pel motiu que sigui, això no s'acaba de veure es pot crear un grup o comissió de treball *ad hoc* i emprendre aquesta escomesa amb un diàleg constant i fluid amb el grup impulsor de la comunitat.

5 <https://somcomunitats.coop/landing/comunitat-energetica-manresa-illumina/>

6 <https://comunitatbordeta.batec.coop/>

7 <https://www.balenyasostenible.cat/>

Dit això, pensem que el grup impulsor d'un projecte de Comunitat Energètica per al decreixement hauria de tenir o desenvolupar tres capacitats que creiem imprescindibles: estratègia, incidència i facilitació. Si us poseu davant del mirall, quines d'aquestes capacitats creieu que teniu com a grup?

Us expliquem per què veiem tan necessari el pensament estratègic, la incidència política i la facilitació de grups. El pensament estratègic donarà sentit i profunditat al vostre projecte més enllà de la consecució material d'objectius a curt termini. La incidència política farà que pugueu transformar les dificultats i traves que trobeu pel camí en demandes o accions concretes per influir en les institucions i polítiques públiques. La facilitació de grups us permetrà dinamitzar més i millor el grup humà del qual formeu part i abordar amb una seguretat i normalitat més grans les situacions de conflicte i enfortir els lligams de la comunitat.

A més, aquestes capacitats necessiten una innovació metodològica que ens permeti trobar diferents maneres de fer les coses, que ens hi sentim còmodes però també ser atrevides. Provem i després avaluem.

Creiem que la majoria de les persones ja té instal·lades, en certa manera, aquestes capacitats i precisament la guia està pensada per acompanyar-vos a exercitar-les. Tot i això, cal parar especial atenció a les diferents desigualtats preexistents: socials, de classe, de gènere, d'origen, de racialització, etc.; perquè l'aprenentatge i l'entrenament que us proposem resulti profitós per tothom sigui quina sigui la seva condició o situació.

Finalment, és important entendre que l'exercici de mirar-se al mirall és dinàmic. Cal fer-lo de tant en tant, sobretot a l'inici de les noves etapes, perquè la configuració dels grups humans canvia i els seus moments també.

La teoria la sabem: el grup impulsor hauria de ser de mínim quatre persones i amb diversitat, no?

Sí, fora bo.

Sortiran tots homes i es preguntaran: oh! com es això?

Tu ja ho saps: és perquè tan el sector com els espais estan molt masculinitzats. Abordar-ho obertament ens permetrà entendre millor les barreres i les desigualtats que travessen la Comunitat. És un exercici important!

Les maletes: prenguem el necessari

L'equipatge no s'omple només de roba i objectes, també es farceix d'illusos i desitjos com si ja haguessim iniciat el trànsit. Per això, a partir d'aquí proposarem activitats que representen la concreció pràctica de l'objectiu de la guia. Per descomptat, us convidem a adaptar-les i fer-les vostres. Ningú millor que vosaltres coneix la vostra Comunitat Energètica i les seves necessitats.

Les tres primeres activitats ompliran les vostres maletes de viatge amb informació bàsica per emprendre la ruta per unes Comunitats Energètiques per al decreixement. El grup de lectura o cineclub, el taller d'escenaris futurs i el paquet de formacions volen teixir comunitat i reforçar el pensament estratègic i la capacitat d'incidència política.

Activitat 1

Grup de lectura o cineclub 'Energia per al decreixement'

*“Al final el que ha suposat
[el grup de lectura] és una teràpia
de grup perquè hem llegit llibres
durillos de llegir però superimportants.”*

Núria Albet, tècnica de La Palma Renovable
sobre el grup de lectura

El grup de lectura o cineclub consisteix a llegir llibres, textos, articles o, si us sembla més atractiu, veure documentals, reportatges o pel·lícules, per després compartir sensacions i reflexions. Busquen ser un espai més reposat per abordar debats de fons, subjacents en els projectes de Comunitat Energètica.

Les lectures acostumen a fer-se de manera individual i es comparteixen en un espai organitzat, reservant un bon temps pel debat. Pel que fa als documents audiovisuals, normalment es fa en format de cinefòrum, on primer es fa el visionat conjunt i després el debat. En ambdós casos, és desitjable fer una relatoria o acta que pugui ser compartida amb altres persones de la comunitat o al públic en general. Tanmateix, el més important és gaudir de les lectures i els visionats, i compartir de manera oberta.

La Palma Renovable⁸, un projecte ciutadà nascut de la Plataforma por un Nuevo Modelo Energético, ha organitzat el "Club de la Buena Lectura" amb llibres com ara *Un paraíso en el infierno*, de Rebeca Solnit; *Mercaderes de la duda*, de Naomi Oreskes i Erik M. Conway; *Esperanza activa*, de Joanna Macy i Chris Johnstone, o *El otoño de la civilización*, de Juan Bordera i Antonio Turiel, entre altres títols. Els llibres han estat adquirits per l'associació i, una vegada han passat pel grup de lectura, seran alliberats perquè se'n pugui gaudir a les biblioteques públiques de l'illa.

8 <https://lapalmarenovable.es/>

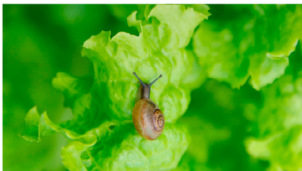
Club de la Buena Lectura, La Palma Renovable

Si l'abast territorial del grup és gran o hi ha impossibilitat de trobar-se presencialment, cosa desitjable, les sessions es poden fer virtuals. Som Comunitats i l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), en el marc del projecte que promou aquesta guia, ha creat un grup de lectura virtual de quatre sessions sobre energia i decreixement amb una sessió introductòria al decreixement i altres tres sobre energia i límits, necessitats i comunitat. Totes les lectures compartides estan disponibles en línia.

Recursos:

Aquí podreu trobar tota la informació sobre el grup de lectura "Energia i Decreixement" organitzat per Som Comunitats i l'ODG.

Grup de lectura sobre Energia en Decreixement

Al fòrum de Som Comunitats recollirem més llibres i documents audiovisuals de referència.

<https://somcomunitats.coop/noticies/grup-de-lectura-sobre-energia-en-decreixement/>

1 mes

Per a la preparació del grup de lectura o cineclub, estimem que es pot trigar un mes de baixa intensitat. Això implica escollir els títols, fer una bona difusió interna, i, fins i tot, externa si voleu obrir alguna sessió al públic, i organitzar les sessions. Està bé pensar en la periodicitat de les trobades i assegurar un mínim de quatre sessions.

Si escolliu la lectura de llibres, podeu fer diverses sessions per a la mateixa obra avançant per capítols. És una manera de donar-li ritme.

Intenteu que sigui una activitat reposada i amb caliu, facilitada i oberta.

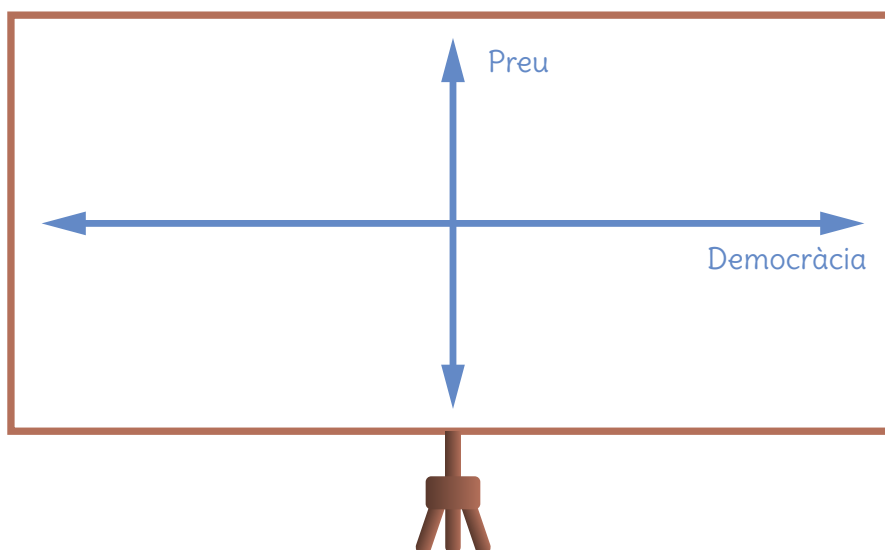
Activitat 2

Taller d'escenaris futurs

El motiu principal per plantejar un taller d'escenaris futurs és perquè creiem que és una metodologia fresca, dinàmica i creativa per entrenar el pensament estratègic.

La construcció participativa d'escenaris de futur permet projectar futurs desitjats i col·lectius, i evitar que es produeixin els no desitjats. Es parteix de les evidències i previsions científiques per a les dècades vinents, com la crisi climàtica i l'esgotament dels recursos fòssils i minerals. Es tracta d'activar alternatives en el nostre imaginari social, que és ple d'històries catastrofistes i distopies⁹.

Per exemple, què passa si ens preguntem quin és el futur de la transició energètica a Catalunya per al 2040? La metodologia d'escenaris futurs intenta respondre a aquesta pregunta escollint dos temes que tindran una influència clau en la qüestió i que són bastant independents, com ara el preu de l'energia i la democràcia. Aquests dos temes es converteixen en dos eixos que determinen quatre quadrants que són els quatre escenaris.

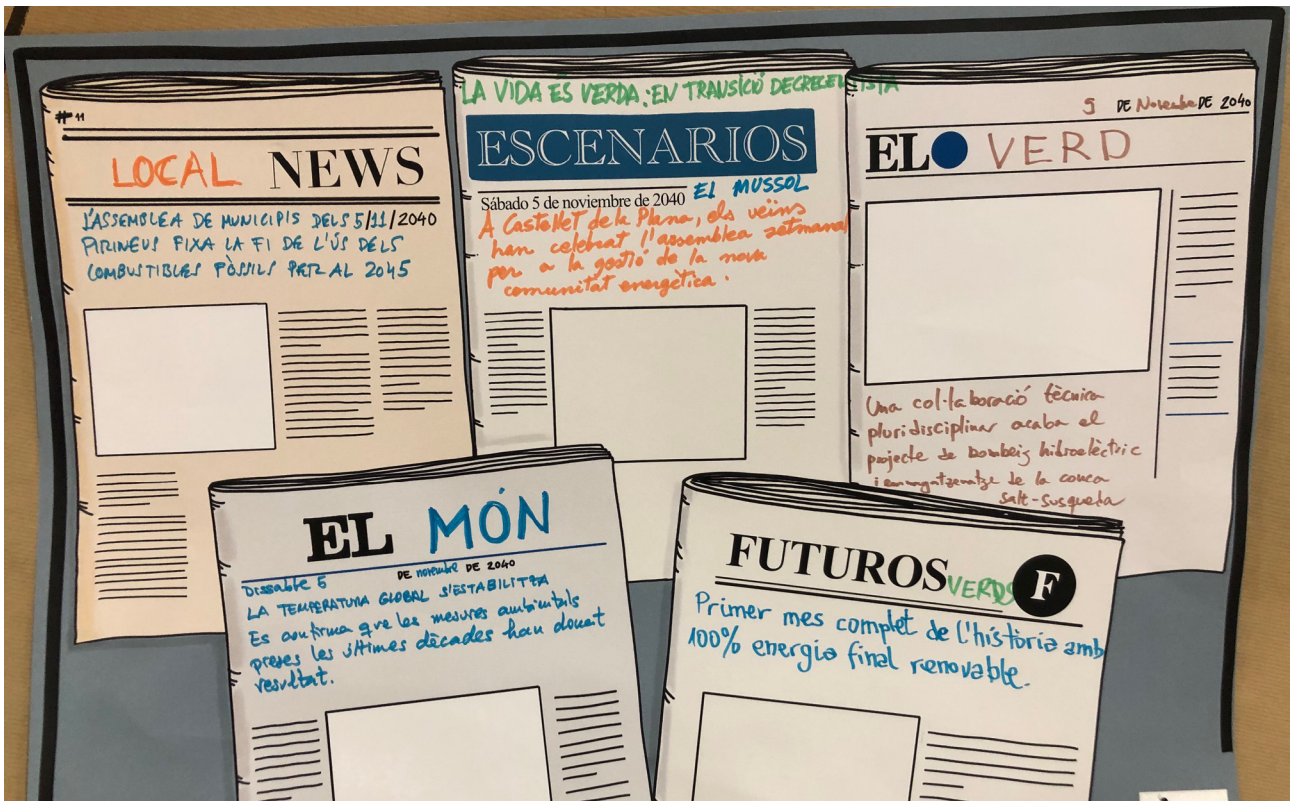
Els diàlegs entre les persones participants han de tractar de respondre a la pregunta situant-se en el context de l'escenari i projectant quina seria la situació el 2040; després, es fa un *backcasting*, és a dir, es torna a l'actualitat i es veuen quins esdeveniments, desitjats o no desitjats, han de succeir per arribar a l'escenari 2040.

A l'Escola de Som Energia de 2022 es va posar en pràctica la metodologia d'escenaris futurs amb més de 100 persones participants treballant en quatre escenaris predefinitos: Ecofeixisme, Green New Deal corporatiu, Green New Deal transformador i Decreixement.

Grups de treball
d'escenaris futurs,
Escola Som Energia 2022.

9 <https://nextcloud.pangea.org/index.php/s/6Hdabsf6tWgj8f3>

Titulars dels diaris de l'escenari de decreixement, Escola de Som Energia 2022.

Recursos:

- Al web <https://escola2022.somenergia.coop/> podreu trobar la informació escrita i gràfica dels tallers d'escenaris futurs de l'Escola de Som Energia.
- Són especialment interessants les relatories dels grups de treball: <https://docs.google.com/document/d/1eJ5iFNCiYbCvEwpzrYKey1h-7jJEVJg-w948o3aW4k/edit>

Guía práctica para la construcción participativa de Escenarios de futuro para la Transición Ecosocial conté tota la informació necessària per entendre millor la metodologia.

Guia realitzada per Altekio, en el marc del projecte Futurs Impossibles de la Xarxa d'Economia Solidària (XES). (33 pàgines)

https://futursimpossibles.org/wp-content/uploads/2023/03/Guia_practica_EdF_Transicion_ecosocial.pdf

Aquesta activitat és molt potent, però requereix d'una facilitació experta per treure-li suc. Us recomanem consultar-nos si voleu emprendre-la.

La mateixa sessió de construcció d'escenaris futurs requereix unes quatre hores on es combinen debat i creativitat. Sempre en surten coses interessants!

Activitat 3

Formacions introductòries

Us proposem unes formacions introductòries sobre decreixement, incidència política i comunicació:

- Decreixement: exposa el mateix concepte, la seva relació amb la redistribució i l'equitat, i què pot voler dir en una Comunitat Energètica.
- Incidència política: explica què és i quin sentit pot tenir per a les Comunitats Energètiques i per al decreixement.
- Comunicació: explica estratègies de comunicació i sensibilització entorn del decreixement per a convençudes i no convençudes de dins i fora de les comunitats.

Recursos

- Les formacions estan organitzades en presentacions d'aproximadament 10 minuts en format vídeo que contenen informació bàsica de cada tema. La idea és que aquestes presentacions siguin un primer pas que motivi a aprofundir amb altres materials que compartim amb vosaltres. Les presentacions estan pensades perquè es puguin replicar fàcilment i per animar-vos a fer-vos-les vostres.
- Les formacions estaran disponibles als llocs web de Som Comunitats i l'ODG.

Per veure les tres formacions necessitareu uns 30 minuts. Hi ha qui les passa a 1,5x per anar més ràpid. Ja sabeu allò de l'efecte rebot: al final no estalviareu temps per reposar... acabareu mirant més vídeos! No val la pena!

La farmaciola: cures i conflicte per a un viatge intens

Tot i que la farmaciola va dins les maletes, en fem referència per separat perquè tenir cura i tenir-nos cura durant el viatge és una de les claus de l'èxit. Penseu que el repte és gran: muntar una Comunitat Energètica des del decreixement, amb compromís i justícia. Això vol dir un viatge llarg, incòmode i que haurà d'abordar conflictes.

Lluny de voler desmotivar-vos, creiem necessari fer-ho explícit des de l'inici i oferir eines per abordar-ho. De fet, la Crítica i l'Oligopoli representen una part d'allò que hem d'afrontar. Malgrat que els situem com a personatges externs, també ens representen a nosaltres mateixes. Qui no ha estat crítica o ha exercit el poder alguna vegada sense calibrar-ne les conseqüències?

Els personatges s'inspiren en una metodologia que creiem necessària per a la nostra farmaciola: el treball de processos¹⁰. Aquesta disciplina teòrica, i sobretot pràctica, intervé i facilita les relacions en grups humans. Veu els conflictes com un fet inherent a l'organització col·lectiva i els treballa amb molta cura per alliberar-ne el potencial transformador i de creixement grupal. També explica com el rang i els privilegis determinen la configuració del tarannà i el govern d'un grup. El rang seria definit per la posició jeràrquica o nivell de poder que ocupa una persona en un grup i els privilegis són una mena de drets exclusius que tenim les persones segons la nostra classe social, gènere, origen, raça, etc.

Més enllà del treball de processos, el més important és que us formeu en la facilitació de grups perquè, certament, és una eina que posada al servei de la comunitat té un gran potencial.

Activitat 4

Participar en una formació sobre facilitació de grups

Hi ha diverses entitats que ofereixen formacions en facilitació de grups. Com a qualsevol disciplina, podeu trobar formacions introductòries per tenir unes nocions bàsiques o cursos intensius que comporten una titulació professional.

L'Instituto de Trabajo de Procesos y Democracia Profunda és una de les associacions referents a l'Estat espanyol en matèria de treball de processos. Creada el 2012, aplega moltes de les persones diplomades en aquesta metodologia i duen a terme formacions regularment¹¹.

Alhora, la cooperativa catalana Fil a l'Agulla és una de les referents en les intervencions a través del treball de processos¹². Entre les seves publicacions en trobem dues d'interessants per al nostre propòsit que us compartim tot seguit.

Aquesta és la típica tasca no reconeguda que en els col·lectius acostumen a carregar les dones. Voleu dir que es voldran formar els homes de la Comunitat o preferiran fer els càlculs de l'autoproducció compartida?

Esperem que sí. Hi ha necessitat d'instalar capacitats facilitadores en tots els membres de la Comunitat. A més, és un eina que té la capacitat de desllorigar les decisions difícils. Per tant, suma molt per avançar en l'autoproducció compartida.

10 <https://www.trabajodeprocesos.net/es/>

11 <https://www.trabajodeprocesos.net>

12 <https://filalagulla.org>

Recursos

Eines per a la gestió col·lectiva

22 pàgines

<https://filalagulla.org/web/>

Aquest document de poc més de 30 pàgines explica amb detall el paper de la facilitació en els processos col·lectius i la gestió dels conflictes.

Manual de facilitació de grups

26 pàgines

<https://filalagulla.org/web/>

[content/46214?unique=ca6fd6283fa5d4e5a644f8bbf293011b7b035909](https://filalagulla.org/web/content/46214?unique=ca6fd6283fa5d4e5a644f8bbf293011b7b035909)

El manual, adreçat a la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, aproxima de manera clara, directa i pràctica temes de l'organització col·lectiva com les reunions, les assemblees, els rols i els temps, per assolir una millor salut organitzativa.

Una formació en facilitació de grups que tingui una part teòrica i una mica de pràctica pot durar unes quatre hores. Això és el mínim. Les dues lectures recomanades, un parell d'hores més. Compte, que aquest tema enganxa!

Les Comunitats Energètiques han de generar energia renovable. Aquest és el seu principal objectiu per lluitar contra el canvi climàtic.

Això surt sovint als vostres anuncis, però no acabem de veure que abandoneu el negoci fòssil. Esteu en transició energètica o del vostre model de negoci? Són dues coses diferents.

Estem vivint una emergència!
No tenim temps!

La transició energètica comporta uns reptes estructurals que s'han d'abordar en profunditat. D'aquí que necessitem estratègia, incidència i facilitació, i democràcia i participació. La seva potència de transformació supera la vostra potència instal·lada.

6. La ruta: el pla d'acció per al decreixement energètic

Si penseu que planificar la ruta que ens dugui a Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement no serà pas fàcil, estem d'acord, no ho serà. Ja dèiem abans que no buscàvem desanimar-vos, però que tampoc volíem caure en mirades naïfs. De fet, estem assumint un quàdruple repte: canviar la matriu energètica, democratitzar el model energètic, teixir comunitat i decreïxer. Qualsevol dels quatre reptes per separat és extremadament complicat d'assolir perquè "el sentit dels temps" va en la direcció contrària. La clau és veure si la ruta que hem planificat contribueix a aconseguir-los. A més, ni de bon tros les Comunitats Energètiques han d'assumir tota la responsabilitat de la transició energètica. Ara bé, com dèiem al principi de la guia, són un dels focus d'esperança i, per tant, vulguin o no, sí que tenen un cert grau de responsabilitat pel moment històric en què han aparegut.

Mai s'ha fet aquesta ruta abans? Precedents del decreixement energètic

Si mirem estrictament la reducció del consum energètic, pràcticament totes les projeccions de futur de les grans institucions internacionals i de les lleis i plans nacionals de lluita contra el canvi climàtic o de transició energètica tenen objectius d'eficiència energètica o de reducció del consum energètic.

L'Agència Internacional de l'Energia anomena l'eficiència energètica com "el primer combustible" i el seu escenari "Zero emissions netes el 2050" considera necessari un descens anual de l'1,2% de l'energia primària fins al 2030¹³.

La Directiva europea d'eficiència energètica (EU/2023/1791) té l'objectiu legalment vinculant d'una reducció del 38% del consum d'energia final per al 2030¹⁴ respecte dels escenaris de referència de l'anterior Directiva d'eficiència energètica (EU/2018/2002).

El Pla Nacional Integrado de Energía y Clima (PNIEC) del 2020 projectava una reducció del 39,5% per al 2030¹⁵ i l'actual esborrany actualitzat preveu una millora del 44%¹⁶.

Tot i que la reducció del consum energètic genera consens a l'hora de projectar la demanda futura entre les institucions, i totes parlen de "l'eficiència primer", la realitat és que calibren

13 <https://iea.blob.core.windows.net/assets/86ede39e-4436-42d7-ba2a-edf61467e070/WorldEnergyOutlook2023.pdf>

14 <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-how-the-eu-will-become-more-energy-efficient/>

15 https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/images/es/pnieccompleto_tcm30-508410.pdf

16 https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/es/energia/files-1/_layouts/15/Borrador%20para%20la%20actualizaci%C3%B3n%20del%20PNIEC%202023-2030-64347.pdf

el seu grau d'ambició perquè no afecti negativament el creixement econòmic. Globalment, encara ara, el consum final d'energia s'ha moderat, però continua augmentant¹⁷.

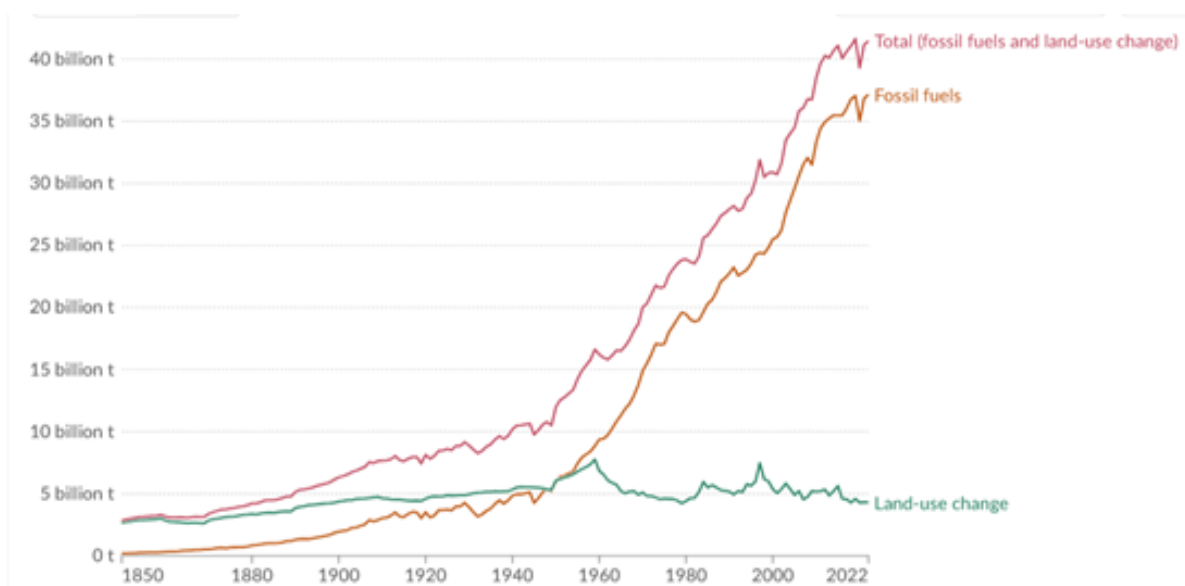
Necessitem anar més enllà i dissenyar una ruta que qüestioni el marc del creixement. Tenim exemples com els de les Transition Towns, un moviment global comunitari que té com a fita els plans de descens energètic per fer front al canvi climàtic, el pic del petroli i les crisis econòmiques. Ho fan des de la resiliència local a través de les monedes socials complementàries, bancs dels temps, horts urbans i molts altres projectes dinamitzadors de la vida local i comunitària.

De tota manera, com comentàvem al començament, no tenim la intenció de crear un marc massa general per al disseny de la nostra ruta. La despleguem majoritàriament des del mateix sector energètic.

Prenem com a referència destacada l'article "Descenso energético: escenarios, estrategias y redistribución" de Martín Lallana, publicat a la revista *Papeles*¹⁸. El document és una bona eina per estructurar la reducció del consum, però tenint en compte unes consideracions prèvies.

La primera consideració és que resulta poc empàtic parlar de reducció del consum en termes abstractes en un món on quasi 1.000 milions de persones no tenen accés a electricitat i moltes altres pateixen pobresa energètica. Per tant, la reducció s'ha de donar en un marc de redistribució. La segona és que els enfocaments d'eficiència energètica basats en tecnologies s'han mostrat incapaços d'aconseguir reduccions absolutes de la demanda energètica. Per tant, les estratègies de reducció del consum energètic haurien de tenir un enfocament de suficiència energètica, és a dir, centrar-se a satisfer les necessitats socialment percebudes mitjançant usos que redueixen el consum d'energia, fins i tot si això suposa un canvi d'hàbits. Ho abordarem amb més precisió més endavant.

També cal tenir en compte que la relació entre l'ús massiu de combustibles fòssils i l'acumulació de gasos amb efecte hivernacle des de la Revolució Industrial, però molt especialment a la segona meitat del segle xx, fan urgent la seva reducció dràstica.

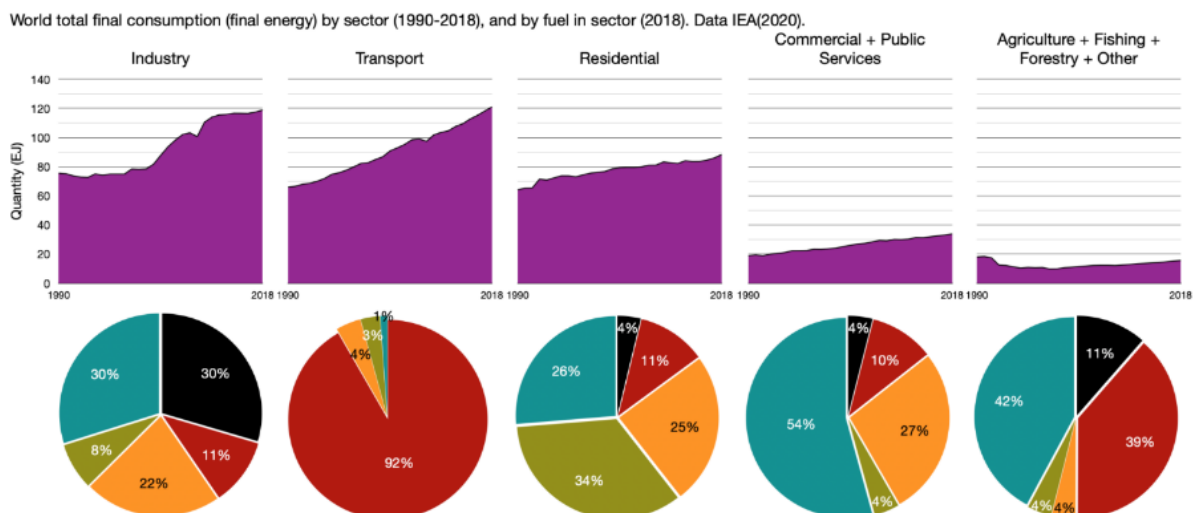

Emissions mundials de CO2 dels combustibles fòssils i del canvi d'usos del sòl. Font: Our World in Data

17 <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/energy-statistics-data-browser?country=WORLD&fuel=Energy%20consumption&indicator=TFCSHareBySector>

18 https://www.fuhem.es/papeles_articulo/descenso-energetico-escenarios-estrategias-y-redistribucion/

Finalment, en l'àmbit sectorial, el transport és un gran consumidor de combustibles fòssils i també necessita una proposta de transformació.

Consum final d'energia global per sector i combustible. Font: Agència Internacional de l'Energia

Dit això, l'article fonamenta el descens energètic en quatre pilars fonamentals:

- ➔ Reducció del consum de combustibles fòssils.
- ➔ Sortir de la dependència de les cadenes de subministrament globalitzades.
- ➔ Reduir la necessitat de mobilitat per carretera.
- ➔ Mesures de suficiència energètica.

Així, doncs, aquests quatre pilars seran les quatre parades de la nostra ruta. A primera vista, les Comunitats Energètiques poden tenir una clara influència en punts com la reducció del consum i la suficiència, i menys clara en la mobilitat per carretera i les cadenes globals de subministrament. Com que aquests pilars aporten de manera determinant en la reducció del consum energètic, el repte consistirà a veure de quina manera les comunitats poden contribuir-hi.

Parada I:

Reducció del consum de combustibles fòssils. Les Comunitats Energètiques ja fan ruta

“Hem proposat a la gent una cosa concreta a fer. Ara hem de veure quina és la següent.”

Pau Pañella Vilamú, tècnic de Comunitats Energètiques de l'Agència Local de l'Energia d'Osona, sobre els projectes d'autoproducció compartida

Quan diem que les Comunitats Energètiques ja fan ruta ens referim al fet que les comunitats ja fan activitats relacionades amb la reducció del consum de combustibles fòssils i la reducció del consum energètic en general.

Hem constatat en entrevistes, reunions, tallers i formacions que la majoria de les Comunitats Energètiques tenen com a projecte central l'autoproducció compartida, una mena de tòtem que dona sentit inicial a la formació de la comunitat. També podem afirmar que gairebé totes han fet o pensen dur a terme accions de reducció del consum energètic. Es fan auditories domèstiques dels consums, mesures d'eficiència energètica a les llars, tallers de factures, distribució de càrregues per gestionar la demanda, rehabilitació dels habitatges, compres col·lectives de biomassa, etc.

Tanmateix, aquestes activitats no tenen una planificació en forma de pla de decreixement que les converteixi en activitats centrals amb una ambició clara que permeti avaluar-ne l'evolució.

Fins i tot, es podria anar més enllà preguntant, per exemple, de quina manera les accions de la Comunitat Energètica poden influir en la reducció del consum fòssil en els sectors que exposava l'Agència Internacional de l'Energia: industrial, transport, residencial, agricultura i comercial-serveis. Es podrien elaborar preguntes com ara: quantes persones sòcies formen part d'una cooperativa de consum agroecològic?, quantes tenen bicicletes per reparar?, quines compren habitualment a Amazon o similar?, quines acostumen a comprar de segona mà?, quines necessiten un vehicle cada dia? I encara més important: preguntar per què. Les barreres poden ser de molts tipus: econòmic, social, cultural, territorial, manca de temps, de capacitats tècniques, etc. Aleshores, caldria veure quin tipus de deslloradors comunitaris podem proposar: un taller de reparació de bicicletes? Un altre d'aparells elèctrics i electrònics? Un grup d'intercanvi d'objectes? Un altre per compartir vehicle? Organitzar un hort comunitari? O potser només cal tenir un millor mapa de tot el que ja està organitzat al nostre territori i fer de facilitadores perquè les sòcies de la comunitat s'hi adhereixin? No oblidem que catalitzar és un verb que hem de conjugar tant com puguem.

Sense obrir tant el ventall, us proposem un parell d'activitats que segueixen el camí de la reducció efectiva de consum de combustibles fòssils.

Activitat 5

Involucrar-se en la producció i consum agroecològic local

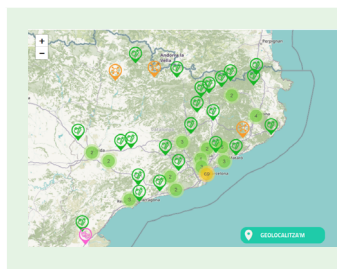
Tot i que hem comentat a l'inici que fixaríem les activitats en el sector energètic, considerem que la manera en què produïm els aliments, l'energia que ingerim cada dia per funcionar, és fonamental per a la reducció dels combustibles fòssils. De fet, hi ha molt de fòssils en joc: els agroquímics que utilitza la producció industrial d'aliments, els dièsel de la maquinària i el transport, de vegades internacional i transoceànic, i la distribució, fins a arribar a les botigues. La diferència entre un aliment agroindustrial i quilomètric i un producte local i produït sota els principis de l'agroecologia, és considerable.

País i conreu	Ús d'energia
Regne Unit	Ràtio d'ecològica a convencional (%)
Blat d'hivern	+ 38% en convencional
Patata	+ 49% en convencional
Pastanaga	+ 28% en convencional
Bròquil verd	+ 27% en convencional
<hr/>	
EUA	
Blat	+ 68% en convencional
<hr/>	
Filipines	
Arròs	+ 33% en convencional

Font:
"Contribución de la agricultura ecológica a la mitigación del cambio climático en comparación con la agricultura convencional"
<https://revistas.um.es/agroecologia/article/view/169>

Per això proposem fer una aliança amb les persones i col·lectius que treballen en la producció i consum agroecològic a escala local, ja siguin grup de consum, pagesia local, horts comunitaris, etc.

Recursos:

Pam a pam

És una eina cartogràfica on pots trobar experiències de l'economia social i solidària. Si selecciones el sector d'alimentació i trobaràs subsectors com "grups de consum agroecològics" o "horts col·lectius" que podràs veure fàcilment al mapa. Per cert, ja hi és la vostra Comunitat Energètica?

<https://pamapam.cat/>

Fer la recerca d'experiències agroecològiques locals i llistar-les és relativament ràpid. Establir aliances i involucrar-s'hi requereix d'una bona definició de què volem fer: facilitar que les persones sòcies de la comunitat puguin entrar al grup de consum? Participar en horts comunitaris? Això requereix debat intern i coordinació.

Activitat 6

Campanya 'Menys consum, més comunitat'

Una possibilitat per aprofundir en la reducció de consum energètic fòssil seria associant l'entrada de noves sòcies a l'èxit de la reducció del consum elèctric a un projecte d'autoproducció compartida de la Comunitat Energètica.

No hauria de ser un factor limitant perquè necessitem que més persones s'afegeixin a les Comunitats Energètiques justes i compromeses. De tota manera, ens podríem respondre en termes de factors. L'estalvi de quantes persones sòcies permet l'entrada d'una nova sense augmentar la capacitat instal·lada? 1:5, 1:10, 1:20?

Recursos

- El món de les auditories energètiques en l'àmbit domèstic que aborden mesures d'eficiència energètica, però principalment d'hàbits, són un instrument necessari per abordar la reducció del consum. Entitats com Ecoserveis (<https://ecoserveis.net>) o Aeioluz (<https://aeioluz.com>) tenen una àmplia experiència en aquest tipus d'intervencions.

Si comenceu de zero, sense dades prèvies ni evolució dels consums, la preparació serà més intensiva. Si ja teniu les dades, serà molt més fàcil. Posem que tingueu un parell de setmanes de treball.

La part més complicada és decidir els indicadors o la ràtio estalvi/noves sòcies. Després s'ha de fer una nova campanya de comunicació interna per animar a la reducció del consum i també externa per mostrar el que estem fent. Segur que hi dediqueu un parell de mesos.

Parada II:

Sortir de la dependència de les cadenes de subministrament globalitzades. No cal anar tan lluny!

“Entenc la necessitat d’una transició energètica però els demanaria que fossin més curosos amb la procedència del liti. Com a dona, com a oriünda d’aquest lloc del desert, i com estimo i amo la meva terra, els demano aquest favor.”

Sonia Ramos,
dirigent del poble indígena lickanantay i defensora de l'aigua a San Pedro de Atacama, Xile, zona d'extracció de liti.
Fragment del documental El cost amagat

Aquesta és una parada complexa per a les Comunitats Energètiques perquè la seva dependència de les cadenes de subministrament globalitzades ve a través de les tecnologies i, avui dia, no existeixen alternatives realment justes.

Segons el Servei Geològic dels EUA, la composició més habitual en els panells fotovoltaics es fabriquen amb silici que ve principalment de la Xina i Brasil, telluri dels EUA i Canadà, cadmi de la Xina i Corea del Sud, i galli i indi de la Xina. Per als aerogeneradors es necessita neodimi i disprosi, terres rares que provenen de la Xina. Els vehicles elèctrics requereixen liti de Xile i Austràlia, cobalt de la República Democràtica del Congo, níquel d'Indonèsia i Filipines, grafit de la Xina i manganès de Sud-àfrica. Totes aquestes tecnologies també necessiten, de manera

directa o indirecta, coure de Xile, Perú i altres països. La gran majoria d'aquests minerals es processen i refinen a la Xina que, a més, lidera la fabricació mundial de les tecnologies netes¹⁹.

Existeixen nombrosos conflictes socials i ambientals²⁰: la contaminació de l'aigua i dels ecosistemes per l'extracció de cobalt a les mines de Glencore-Katanga a la República Democràtica del Congo; la pugna pels recursos hídrics entre la mineria del liti i les activitats locals i de les comunitats indígenes als salars altoandins entre Xile, Argentina i Bolívia; les lluites del poble indígena Karonsi'e Dongi contra l'extracció de níquel de la minera brasilera Vale, SA, a Indonèsia; i, fins i tot, les denúncies per treball forçat als anomenats "camps de reeducació" de la Xina, on es confina a l'ètnia uigur per fabricar panells fotovoltaics. Malauradament, podríem continuar ampliant la llista.

Revertir aquesta situació no és una tasca fàcil. D'una banda, les etapes d'extracció, processament i refinament són encara un gran repte tant per la complexitat tècnica com pels impactes que generen. Les solucions passarien per una reducció de la demanda de tecnologia i dels minerals crítics que s'utilitzen i un disseny industrial que permeti un alt grau de circularitat, de manera que se'n facilitin la reutilització i el reciclatge^{21 22}.

De l'altra, l'ordenament jurídic europeu ha tret nombroses lleis que, sota l'aparença de voler redreçar aquesta situació, en realitat busquen millorar la competitivitat econòmica. En són exemples, la Llei europea de matèries primeres fonamentals²³, que vol assegurar els minerals

19 <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2024>

20 <https://ejatlas.org/>

21 <https://www.ecologistasenaccion.org/189564/informe-reciclaje-de-metales-como-alternativa-a-la-mineria/>

22 <https://ent.cat/wp-content/uploads/2023/09/230905-Informe-Mineria-Urbana-Bcn.pdf>

23 https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/critical-raw-materials-act_en

crítics per a la fabricació de les tecnologies netes, i la Directiva de diligència deguda, que té un abast molt limitat per controlar els impactes negatius de les corporacions en les cadenes de valor²⁴.

Una altra iniciativa pensada des de la societat civil és la del Centre Català d'Empresa i Drets Humans, un organisme públic i independent que garanteixi que la internacionalització de l'economia catalana no generi impactes negatius al medi ambient ni vulneri drets humans. Encara està pendent d'aprovar-se²⁵.

Grup Centre Català d'Empresa i Drets Humans.
Autoria: Lafede.cat - Organitzacions per a la Justícia Global

Activitat 7

Donar suport a campanyes de justícia global en les cadenes de subministrament

Aquesta activitat permet fer incidència a les institucions públiques i a les grans corporacions adherint-se a les entitats i campanyes que ja hi treballen. Es pot donar suport públic al Centre Català d'Empresa i Drets Humans, una iniciativa pionera a escala mundial, necessària per construir un marc que acabi amb la impunitat de les empreses transnacionals. També a altres entitats com Electronics Watch²⁶ que treballen per la contractació pública responsable i per assegurar els drets de les persones treballadores en la indústria de l'electrònica. Tot i que no tenen un treball específic en tecnologies renovables, tenen una llarga experiència en l'assessorament a administracions públiques.

Adherir-se i donar suport a campanyes és relativament fàcil. El més complicat és establir un mecanisme d'informació i decisió del tipus de suport (polític, econòmic, etc.) que hi vol donar la vostra comunitat.

24 https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en?prefLang=es

25 <https://www.social.cat/noticia/18864/entitats-socials-reclamen-al-parlament-un-centre-catala-dempresai-drets-humans-independent>

26 <https://electronicswatch.org>

Activitat 8

Aliances directes entre la mina, la fàbrica i la comunitat

Una altra possibilitat és establir aliances directes en les diferents etapes de les cadenes de subministrament. Proposem una pràctica més autònoma com la que ja ha produït un primer acord entre una Comunitat Energètica i una futura indústria de fabricació de panells fotovoltaics. L'any 2022, la fàbrica de components d'automòbil GKN a Florència, Itàlia, va presentar un expedient de regulació per tancar la producció. Els seus treballadors, organitzats a través del Collettivo di Fabbrica, van ocupar la planta i van proposar una reconversió industrial des de baix en una fàbrica socialment integrada. En la seva precària situació, van demanar que les Comunitats Energètiques fessin un pas endavant i signessin memoràndums d'entesa. Els memoràndums consolidaven acords de suport mutu per a la compra futura de la producció. Per als treballadors era una carta de força en les negociacions amb l'administració pública i l'empresa, per mostrar la viabilitat del seu projecte. Energia Bonita, la Comunitat Energètica de La Palma, Canàries, va ser la primera a signar un memoràndum que reforça aquesta possibilitat de les aliances directes entre etapes de la cadena. Des del comitè científic del Collettivo di Fabbrica continuen explorant fórmules per a la minimització d'ús de minerals crítics.

Collettivo di Fabbrica.
Autor: Andrea Sawyerr

Recursos:

- Aquí podeu trobar el memoràndum d'entesa entre Energia Bonita i el Collettivo di Fabbrica. Si hi voleu sumar la vostra Comunitat Energètica, també trobareu un model genèric i la informació necessària per completar-lo al web de Som Comunitats i l'ODG. És fàcil i necessari!
- Aquí un article que explica el procés de la "Fàbrica Bonita"
<https://climatica.coop/fabrica-bonita-historia-energia-y-apoyo-mutuo/>

1 mes

Aquesta activitat necessita un debat intern que, entre el procés informatiu i la resolució de dubtes, pot allargar-se un mes. La mateixa adaptació del memoràndum prenent el model compartit es fa en menys de una hora. Les signatures poden ser electròniques i també són pràcticament immediates. Si es vol acompanyar amb una acció de comunicació, cosa més que desitjable, implica una setmana més de preparatius i coordinació.

Activitat 9

Fabricació i compres col·lectives de 'low tech'

“Es pot innovar en moltes coses, no només en la high tech.”

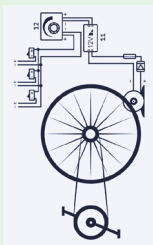
Kris De Decker, fundador de la revista Low-tech Magazine

La *low tech* o les tècniques humils són tecnologies simples, sostenibles, de fàcil manteniment i amb un baix impacte ambiental. La seva potència, a part de la seva funció, és assenyalar que les tecnologies acaben conformant les nostres societats i que no són neutres perquè qui té la capacitat de produir-les i/o controlar-les acumula poder. Democratitzar la producció tecnològica també contribueix als canvis desitjats cap a unes societats més justes i compromeses. A més, adoptar la *low tech* és donar cabuda a la senzillesa en la nostra transició.

La proposta seria organitzar tallers de fabricació i compres col·lectives de *low tech*. Des de fabricar-se un biodigestor fins a un bicigenerador, fer compres col·lectives de càntrirs, forns i cuines solars o adquirir un kit *low tech* per la nostra comunitat.

Us imagineu un esdeveniment de la Comunitat Energètica amb un dinar fet directament amb l'energia dels fotons, bevent aigua fresca dels càntrirs i amb un punxadiscos que depèn del fet que dues persones estiguin pedalant per posar música? Nosaltres sí que ens ho imaginem i ens agrada la idea. A més, la *low tech* es pot impulsar des de la Comunitat Energètica, però es pot compartir amb altres entitats del territori.

Recursos:

Low Tech Magazine

La revista *Low Tech Magazine* és un referent internacional de les tècniques humils. En el seu lloc web trobareu manuals per a l'autofabricació d'aquest tipus de tecnologies i també fan tallers per fabricar-les.

<https://solar.lowtechmagazine.com>

Accionament per fricció i esquema general d'un bicigenerador, *Low Tech Magazine*.

Técnicas humildes para el Decrecimiento

La publicació *Técnicas humildes para el Decrecimiento*, d'Ecologistas en Acción, conté tot un seguit de propostes de *low tech*. (66 pàgines)

<https://www.ecologistasenaccion.org/wp-content/uploads/2024/06/Tecnicas-humildes.pdf>

Potser podríeu començar aquesta activitat amb un taller d'autofabricació de *low tech* i a partir d'aquí decidir quin tipus de compra col·lectiva o de kit comunitari de *low tech* escolliu. El taller pot durar de quatre a sis hores però l'acabareu amb una tecnologia de segell propi!

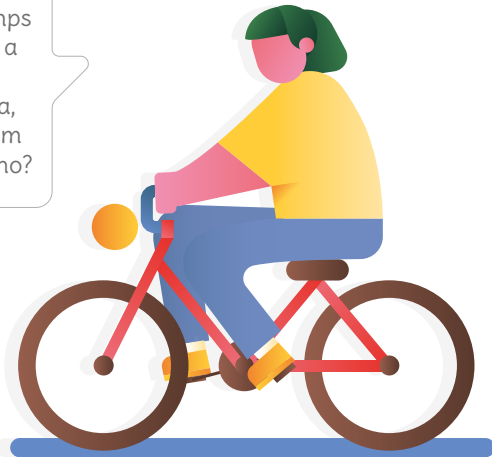
És interessant, però no li veig recorregut a la *low tech*.

Apropiar-se de la tècnica és molt potent! Val la pena.

Voleu dir que no perdrem el temps en això? Haurem de passar unes instruccions per beure en càntir!

T'has parat a pensar quant de temps de les nostres vides hem dedicat a aprendre i adaptar-nos a la *high tech*? Mòbils, electrònica, programes, app, etc. Potser podem dedicar una estona a la *low tech*, no?

Amb el temps que perdem amb la *high tech* t'he de donar la raó! I encara pitjor l'obsolescència programada!

Això que proposeu són tecnologies que en el seu temps van tenir sentit, però que ara han estat superades pel progrés i la innovació tecnològica.

La nostàlgia pel passat del decreixement no li permet veure un futur de tecnologies netes i smart.

Nosaltres creiem en una altra innovació tecnològica que sigui moguda per la justícia social i ambiental i no pel cicle econòmic

Més que nostàlgia, patim solastàlgia perquè ens preocupa el futur. En últim terme, no creiem que la tecnologia ens hagi de salvar el futur, sobretot si us ha de salvar a vosaltres.

Per cert, què penseu dels drets humans i les cadenes globals de subministrament?

Nosaltres sempre operem amb els millors estàndards i ciència disponible.

D'acord, ens ho creiem, però a la vista dels conflictes que genereu, potser no són suficients, no?

Parada III:

Reduir la necessitat de mobilitat per carretera

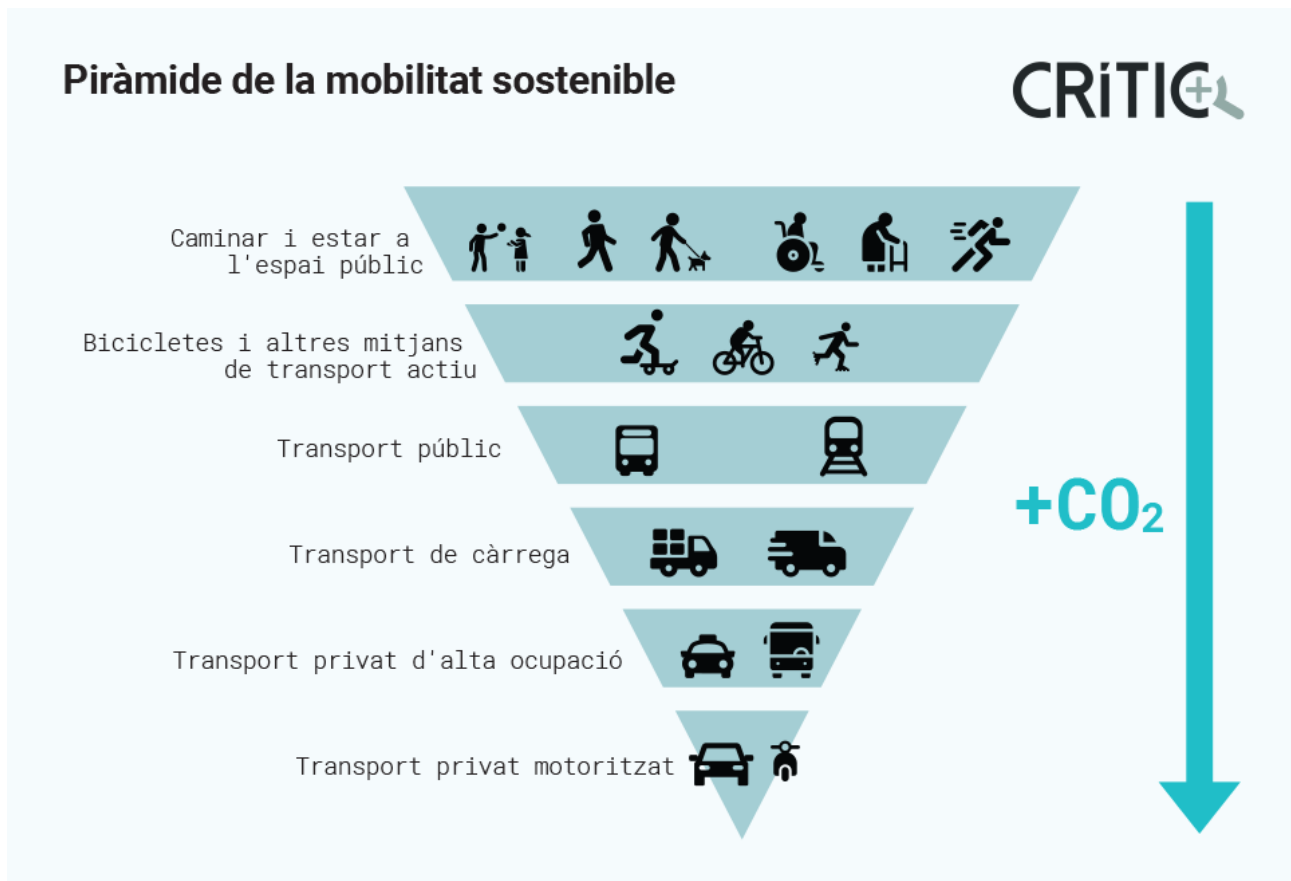
“Fem auditories [de mobilitat] d’acompanyament i reflexió. No és: arriba un enginyer, agafa dades, les posa en un excel i en treu conclusions. A partir d’enquestes, correus, etc., acabem preguntant a les comunitats si estarien disposades a fer un canvi de model en la seva mobilitat.”

Arnau Vilardell, coordinador de Som Mobilitat respecte a les auditories de mobilitat

A priori, l’activitat de les Comunitats Energètiques pot semblar que té una incidència relativa en la mobilitat per carretera. Com a mínim, comparativament amb projectes que necessiten un flux constant de productes o serveis, com ara les cooperatives de consum i els aliments, que ja hem tractat una l’activitat. Ara bé, fer propostes comunitàries per reorganitzar la mobilitat privada té un gran potencial.

Algunes Comunitats Energètiques plantegen, sobretot en l’àmbit rural, com a segon projecte estrella després de l’autoproducció, el vehicle elèctric compartit. La nostra proposta és, abans de la decisió sobre el vehicle elèctric, ampliar el focus i analitzar la mobilitat. Al cap i a la fi el que estem buscant és cobrir la necessitat de moure’ns i desplaçar-nos, i de si podem fer-ho estalviant mobilitat per carretera; fins i tot revisant aquesta necessitat. Per això apostem per les auditories de mobilitat.

Gràfic: Helena Olcina

Fer una auditoria de mobilitat a la Comunitat Energètica

Les auditories de mobilitat són un procés d'avaluació exhaustiva que té com a objectiu analitzar i millorar la mobilitat en una àrea determinada, com pot ser una ciutat, un barri o una entitat. Normalment, l'auditoria de mobilitat avalua la infraestructura, la demanda de transport, l'impacte ambiental i climàtic, l'accessibilitat, l'eficiència i la seguretat.

Una auditoria de mobilitat comunitària hauria de prendre en consideració la piràmide de la mobilitat sostenible²⁷ i els seus resultats d'adreçar els usos i hàbits de la mobilitat respecte d'aquesta jerarquia. Alhora, ha de ser sensible als condicionants estructurals que té la mobilitat que van des de la necessitat a anar a treballar, les infraestructures i xarxes de transport disponibles, la conciliació en relació amb la inversió de temps per moure's i la possibilitat i capacitat d'anar a peu o en bicicleta segons la condició física o el clima, i un llarg etcètera; molts d'aquests condicionants depenen de si parlem d'un àmbit rural o urbà.

Som Mobilitat, la cooperativa de mobilitat elèctrica, fa auditories de mobilitat que són acompanyaments perquè les Comunitats Energètiques puguin avançar en aquesta aposta. L'estudi és sobre la necessitat i possibilitat de tenir un vehicle elèctric compartit. D'una banda, dinamitza l'ecosistema d'actors existents per veure on podria anar el punt de càrrega. De l'altra, avalua qui faria servir el vehicle elèctric. Amb el resultat, es proposa la solució més adient i s'ofereixen els serveis de la cooperativa.

Actualment, estan treballant amb les Comunitats Energètiques del Taradell, Premià de Mar, Rialp, Torelló, Mataró, CE L'Aleta / La Turba i CE SolFlix.

Si ja esteu en el moment de plantejar-vos-ho i teniu els recursos, sol·licitar l'auditoria és fàcil. Ara bé, implica una interacció amb la comunitat i això requereix més temps. En aproximadament dos mesos la podeu tenir llesta.

27 <https://www.elcritic.cat/opinio/nella-saborit/no-son-els-cotxes-es-la-xarxa-de-transport-103430>

Organitzar els esdeveniments pensant en la mobilitat

“Per què no ens organitzem per venir a les trobades amb cotxes compartits?”

Carme Schouten,
després de la projecció de El cost amagat a Esterrí d'Àneu, documental sobre els impactes de l'extracció del liti als salars altoandins

Sobretot en els entorns rurals que pateixen la manca de transport públic, una trobada de vint persones pot resultar en un desplaçament de vint vehicles. Podem pensar les trobades perquè es pugui compartir cotxe, ajustant els temps, veient qui té més disponibilitat per recollir altres persones i quina seria la ruta. Un simple grup de missatgeria muntat i desmuntat per a l'organització de l'esdeveniment, i una mica d'autogestió facilitada, pot produir un guany ambiental –menys emissions–, econòmic –compartim despeses– i social –podem començar la conversa abans de la trobada.

 2 min

Ho podem resoldre posant un QR a la difusió de l'esdeveniment que dirigeixi a un grup de missatgeria que costa un parell de minuts. Hem d'animar que la gent s'hi apunti, facilitar el grup i eliminar-lo en acabar l'activitat.

A veure, els vehicles de la mobilitat elèctrica compartida no tenen liti o què?

Aleshores, si això és una proposta del decreixement, s'accepta que hi hagi extractivisme i impactes ambientals si són entitats amigues?

Sí, en tenen.

El que acceptem és la contradicció temporal del fet que no hi hagi alternatives justes. La mobilitat elèctrica no és la solució i ens hem de referir a la piràmide de la mobilitat i, en últim terme, fer una crítica al vehicle privat.

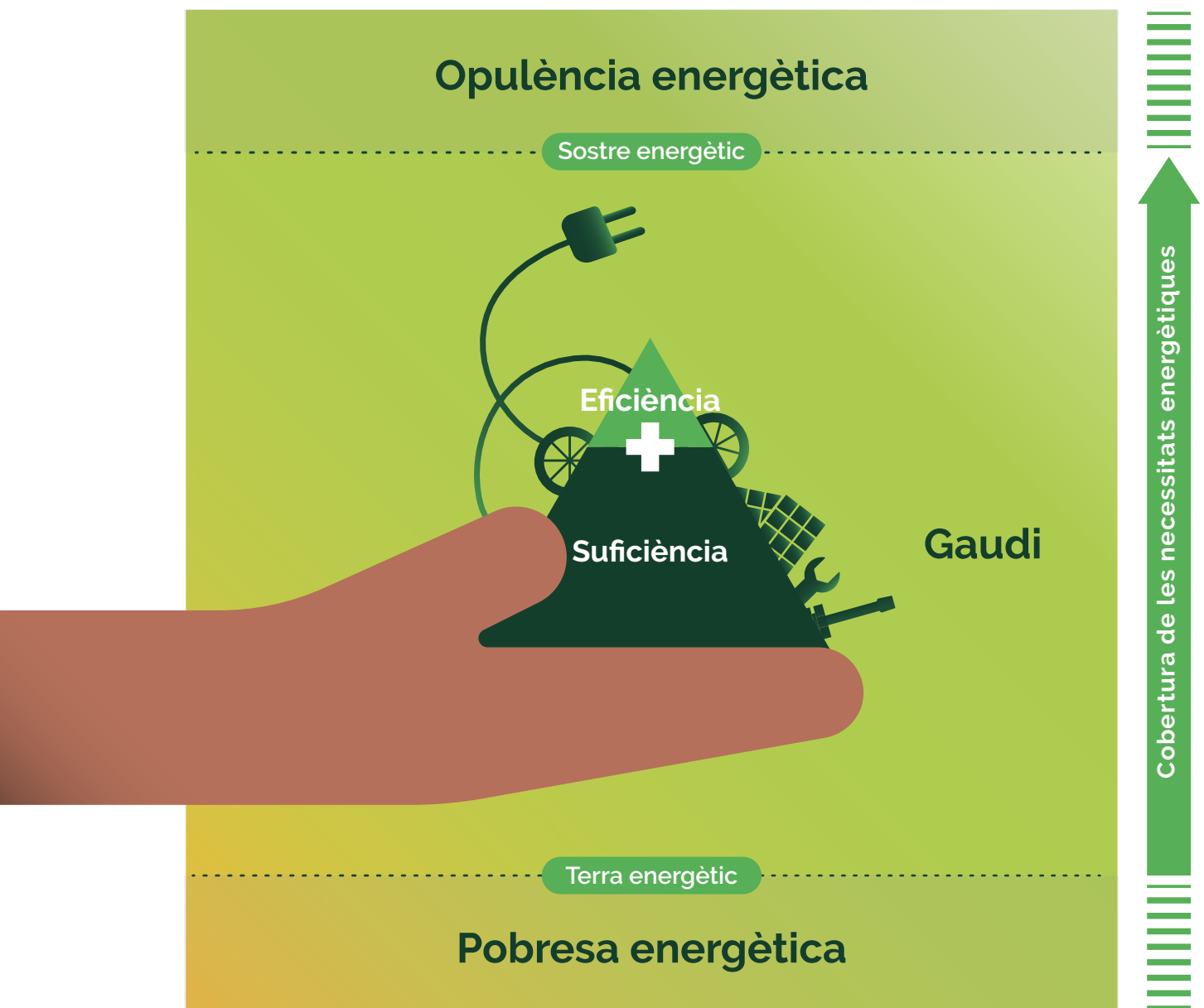

Parada IV:

Mesures de suficiència energètica

“Podria passar que les sòcies pensessin: ara que som més eficients i autoproduïm, podem gastar més.”

Gaia D'Elia, de la coordinació de Batec, avaluant els riscos de l'autoproducció compartida i el consum de les persones sòcies.

La suficiència energètica fa referència a l'estratègia de reduir el consum energètic mitjançant canvis en el comportament i d'estil de vida per assegurar que només es consumeixi l'energia necessària per satisfer les necessitats bàsiques i essencials. Tot i que tenen coincidències, l'eficiència energètica s'enfoca més en el fet d'utilitzar la tecnologia i les pràctiques que permeten obtenir el mateix servei o nivell de confort amb menys consum d'energia.

Un exercici que ens pot ajudar a situar aquests termes és la teoria del Donut de Kate Raworth²⁸. Anant a la seva essència, ens diu que tenim un terra que seria la satisfacció de les nostres necessitats bàsiques i un sostre que són els límits biofísics i dels recursos. El gaudi de la nostra vida hauria d'estar entre aquest terra i aquest sostre.

Si ho portem al terreny energètic, per sota de terra estarien les persones que pateixen la pobresa energètica o no tenen accés a l'energia, una realitat estructural que es deriva, en últim terme, per concebre l'energia com a negoci. Per sobre del sostre estaria l'opulència energètica que hem de denunciar. De fet, el dret a l'energia hauria de tenir aquesta doble funció: garantir el terra i limitar el sostre energètic.

Les eines per mantenir-nos en l'espai de gaudi de la vida serien la suficiència principalment i, menys, l'eficiència.

Dit això, des d'una perspectiva global, pràcticament totes les persones que vivim en els països industrialitzats estem en una situació d'opulència energètica. Tanmateix, cal afinar l'anàlisi amb les diferents causes estructurals que provoquen un consum desmesurat d'energia, perquè una vida digna en una ciutat o, fins i tot, en l'àmbit rural estarà per sobre del sostre.

Les Comunitats Energètiques són espais per reflexionar sobre aquestes causes estructurals i avançar en el dret a l'energia posant el focus en aquesta doble vessant: la pobresa i l'opulència.

“El meu somni és arribar a Urà.”

Elon Musk, director general de Tesla i SpaceX, parlant sobre els seus coets a la seva xarxa X²⁹

“Vaig estar un any sense llum, utilitzant espelmes i llanternes.

Després, amb l'APE, vaig aprendre a exercir els meus drets.”

Olga Fernández, membre de l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE)

28 <https://doughnuteconomics.org/about-doughnut-economics>

29 <https://x.com/elonmusk/status/1800027167163929070>

Activitat 12

Taller de sobre suficiència energètica comunitària

Els canvis individuals per reduir el consum d'energia o els que es fan a través de les polítiques públiques són necessaris, però no suficients. L'acció comunitària ens pot dur més enllà i desencadenar desitjos i sinergies positives cap a la suficiència energètica.

El taller que us proposem té tres parts:

1. **Descriure de manera breu i en general quins són els consums energètics directes i indirectes en els quals nosaltres intervenim en el dia a dia.**

Els consums diaris acostumen a ser domèstics, de transport i, menys, de béns de consum. De tota manera, cal desagregar en accions concretes: posar rentadores, cuinar, dutxar-se, teletreball, comprar aliments, desplaçar-se al treball, anar al gimnàs, etc.

2. **D'aquests, quins creiem que són imprescindibles per sostenir la vida?**

Potser pensem que tots ho són, però cal tenir un diàleg per avaluar les necessitats i veure, en el punt següent, si la comunitat pot ajudar a satisfer-les d'una altra manera.

3. **De quina manera podríem collectivitzar aquests consums per reduir-ne l'impacte? Quines barreres trobem: temps, diners, marc legal contrari, etc.?**

En alguns casos es poden fer propostes noves o simplement utilitzar els recursos d'altres entitats per collectivitzar consums. També és important preguntar-se de quina manera la Comunitat Energètica pot ajudar a superar les barreres que sorgeixen.

Aquest taller es pot fer intern per a la comunitat o obert altres col·lectius que li donin més diversitat: gent jove i gran, persones migrades, entitats del municipi de tot tipus, etc. El ganxo perquè s'animin a participar, que sempre és un repte, l'heu de trobar vosaltres.

La preparació pot ser d'unes quatre hores. S'hi ha de sumar la comunicació o la invitació "porta a porta" que sempre suma temps. Finalment, el mateix taller pot durar de dues a tres hores.

Els sotracs de la ruta I: allò que ja està passant

Abans d'avaluar els obstacles de la ruta que hem plantejat, volíem compartir amb vosaltres els resultats d'una enquesta que van contestar unes quantes Comunitats Energètiques en relació amb les dificultats que ja trobaven en el seu propi viatge.

Vam dividir les dificultats en set àmbits: finançament, recursos humans, distribuïdores, administració pública, Comunitats Energètiques corporatives (les que promouen les grans empreses), tecnologies i un àmbit sense definir per si quedava alguna cosa fora. La base per opinar era una afirmació que acompanya cada dificultat.

Les setze Comunitats Energètiques que van fer l'exercici van tenir respostes coincidents. Era d'esperar perquè la idea de fer l'enquesta sorgia de l'escolta activa de les traves que es trobaven les comunitats. Tot i així, és important veure els matisos. Aquí en teniu un resum:

→ FINANÇAMENT:

"Se'ns complica aconseguir els avals, la banca no ho posa fàcil i en algunes subvencions s'han d'avançar els diners per a la inversió".

Hi havia un acord majoritari en què hi ha una falta de coneixement i voluntat de la banca i de la dificultat d'accedir a una bestreta amb uns avals que no es concedeixen. També hi havia comunitats que havien pogut autofinançar els seus projectes i havien superat aquesta dificultat.

→ RECURSOS HUMANS:

"Quan revisem les subvencions, ens adonem que la gran majoria van dirigides a la inversió, però les comunitats necessiten recursos humans per sol·licitar, executar i justificar les subvencions i per sostenir la creació de la comunitat".

Hi havia un acord majoritari en el fet que les subvencions posen el focus en la inversió i no en recursos humans per tirar endavant els projectes i fer comunitat. Dit això, també es destacava l'encert del Solarcoop, que hi aporta recursos humans i tècnics.

→ DISTRIBUÏDORES:

"Ens enfrontem amb freqüència a les traves que posen les grans distribuïdores per donar d'alta les nostres instal·lacions i gestionar el repartiment de l'autoproducció col·lectiva".

Totes les respostes estaven d'acord en el fet que hi ha manca de coneixement del personal de les distribuïdores, però que també posen traves o dilaten els tràmits de manera innecessària.

→ **ADMINISTRACIÓ PÚBLICA:**

"Sorgeixen necessitats de col·laboració amb l'administració pública per compartir valoracions sobre subvencions, ajuts, cessió de teulades, cessió de punts de càrrega per a vehicles elèctrics compartits, suport, diàleg, etc. per potenciar el desenvolupament de la Comunitat Energètica".

Hi havia un acord majoritari en què la part política feia més promeses que accions, més paraules que fets. En alguns casos la relació funcionava bé a escala local, però es complicava en escales superiors.

→ **COMUNITATS ENERGÈTIQUES CORPORATIVES:**

"Les grans empreses de l'oligopoli energètic proposen Comunitats Energètiques apropiant-se i deslegitimant el potencial marc transformador pel qual apostem".

El resultat va ser un acord unànime que no s'ajusten al propòsit de les comunitats i que hi ha una apropiació interessada del nom.

→ **TECNOLOGIES:**

"Sabem que les tecnologies renovables, majoritàriament, fomenten unes cadenes globals de subministrament que tenen impactes negatius (mineria de matèries primeres, condicions laborals de les persones treballadores, divisió sexual del treball, etc.), però no hi ha alternatives. Per a una transició justa, com imaginem o ens agradaria que fossin les empreses i la producció tecnològica?"

Les respostes anaven des del desconeixement fins a afirmar que l'impacte era quasi nul o a preguntar-se si realment existeixen alternatives.

→ **ALTRES:**

"Si us heu trobat amb alguna dificultat que no encaixa amb cap de les sis dimensions, podeu descriure-la aquí".

Tot i que no van sortir gaires resultats coincidents, sí que es comentava la manca de cultura cooperativa de la nostra societat i la dificultat de sortir del cercle de persones conscienciades.

"A pesar de todo, lo hemos tirado para delante."

Salvador Moncayo,
Comunitat Energètica de Catarroja, València

Malgrat les dificultats manifestades, les Comunitats Energètiques avancen perquè les mouen la il·lusió i l'entusiasme pels seus projectes. Val a dir que molts dels obstacles recopilats estan relacionats amb els projectes d'autoproducció compartida. Certament, aquesta guia planteja un canvi d'epicentre que pot dur-nos a noves propostes, solucions i, no cal dir-ho, noves dificultats. Tanmateix, la intenció d'aquest exercici no era només recopilar les traves presents, sinó intentar elaborar accions que ens permetin avançar des del decreixement. Us suggerim abordar les que més consens han generat: distribuïdores i Comunitats Energètiques corporatives.

Activitat 13

Incidència política perquè les distribuïdores no estiguin en mans de l'oligopoli

Aquesta activitat és tècnica, complexa i està concebuda com una acció a mitjà/llarg termini. Volem provocar un canvi de règim de propietat en l'activitat de distribució per posar-la al servei de la transició i no dels interessos corporatius. L'aposta decreixentista és que les distribuïdores siguin públiques o publicocomunitàries, perquè el subministrament d'energia sigui un servei bàsic garantit fora de les dinàmiques del mercat.

Actualment, a l'Estat espanyol, les grans empreses de l'oligopoli es reparteixen la pràctica totalitat d'aquesta activitat regulada. La Directiva 2009/72/CE determinava que hi havia d'haver una separació efectiva entre propietat i gestió, i que la gestió havia de ser concessionada per un temps determinat. Ni la separació ni el temps de concessió es compleixen en el cas de l'Estat espanyol.

Per aprofundir en aquesta escaleta legal, així com la possibilitat d'expropiació de la xarxa, cal expertesa en dret administratiu i del sector elèctric, cosa que no és gaire comuna. Ara bé, és una batalla de fons que s'hauria de lliurar mancomunant esforços entre Comunitats Energètiques i altres agents que hi vegin l'oportunitat.

Cal destacar que existeixen distribuïdores municipals històriques que porten pràcticament 100 anys oferint el servei a escala local com la de Centelles, Santa Coloma de Queralt, Tírvia, Torres de Segre, Llavorsí o Ponts. També una llarga tradició de cooperatives elèctriques al País Valencià, com ara la d'Algimí d'Alfara, Castellar, Guadassuar, Alginet, Xera, Sot de Xera, Vinalesa, Meliana, Museros, Catral, Crevillent, Biar, Callosa de Segura, Almenara i El Serralló de Castelló.

Recursos

- L'Associació de Municipis i Entitats per l'Energia Pública té com un dels seus objectius principals promoure i difondre la titularitat, la propietat i la gestió públiques de les xarxes de distribució d'energia elèctrica.
- La Xarxa per la Sobirania Energètica també ha fet molta feina en relació amb la distribució elèctrica i va publicar aquest informe a través d'una de les seves entitats, Enginyeria sense Fronteres.

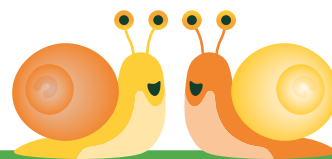

Recuperant el control de l'energia. Accions per (re)municipalitzar la distribució elèctrica

ESF (56 pàgines)

[CAT]

<https://esf-cat.org/wp-content/uploads/2017/06/ESFeres19-RecuperantControlEnergia-web.pdf>

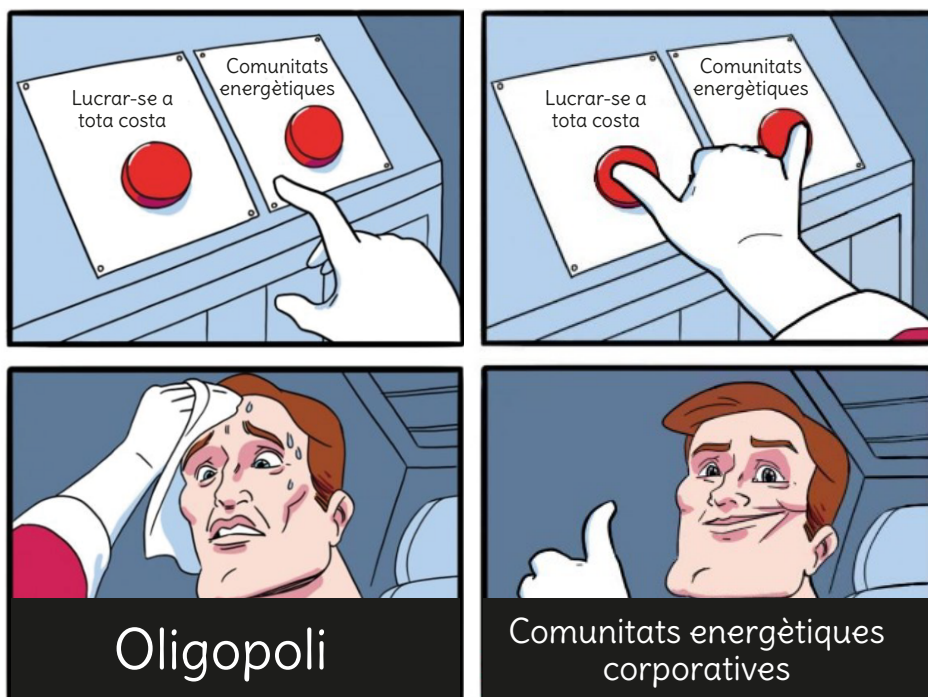
Aquesta activitat és incalculable a pas de cargol! Requereix recursos, expertesa i molta constància. L'hauria d'entomar una entitat de segon grau, coalició o ens per l'estil i hauria de tenir una planificació d'un parell d'anys.

Activitat 14

Campanya comunicativa de denúncia del rentat de cara de les Comunitats Energètiques corporatives

La proposta aquí és organitzar, en primer lloc, una campanya comunicativa que deixi en evidència a les Comunitats Energètiques corporatives i que marqui una diferència clara entre les que tenen un projecte transformador i les que són una línia de negoci de les grans corporacions.

En segon lloc, es pot avaluar si es pot emprendre alguna acció legal, un litigi estratègic, en el sentit de qüestionar que estiguin seguint l'enfocament de la Directiva d'energies renovables (DER, Directiva (UE) 2018/2001³⁰) i la Directiva del mercat interior d'electricitat (DMIE, Directiva (UE) 2019/944³¹) en relació amb el benefici social, ambiental i econòmic, en lloc del benefici financer.

Elaboració pròpia

Una campanya de comunicació ben articulada, perquè tingui certa visibilitat, pot ocupar-nos uns tres mesos entre coordinació, reunions, escollir missatges, buscar finestres d'oportunitat comunicativa, etc.

El litigi estratègic és una altra cosa. Com en l'activitat anterior, calen recursos i expertesa i ben bé un semestre de treball. Ara bé, el litigi estratègic, a més del mateix procés jurídic, és una eina molt potent per capturar l'atenció de l'opinió pública i produir canvis.

30 <https://www.boe.es/doue/2018/328/L00082-00209.pdf>

31 <https://www.boe.es/doue/2019/158/L00125-00199.pdf>

La distribució elèctrica és un monopoli natural perquè sigui més eficient. Nosaltres hem pagat el cablejat i l'aparellatge de la distribució. Per tant, tenim la propietat i som les que tenim més experiència en la gestió.

FUTUR VERD

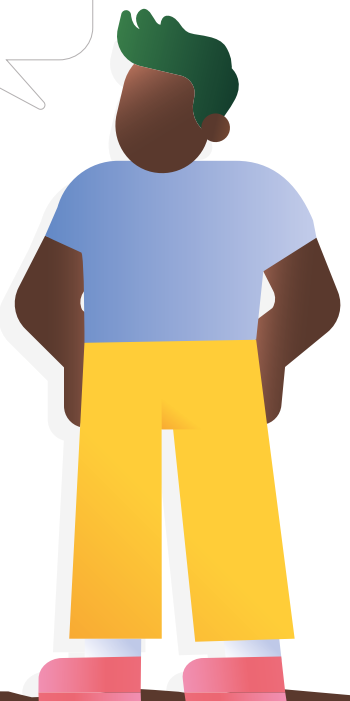
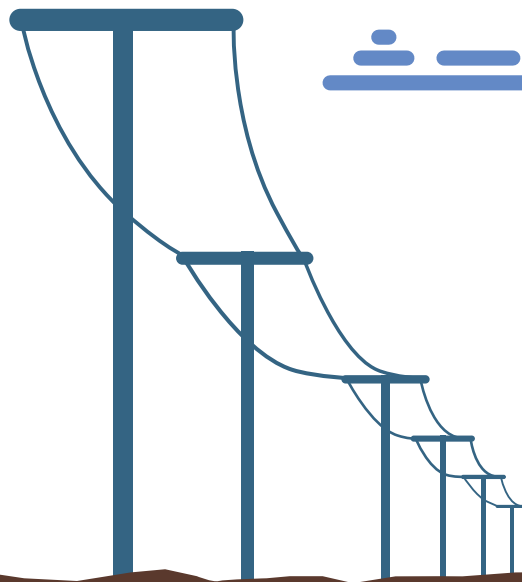
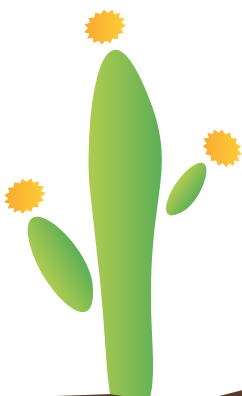
Sobre la propietat, hi hauria molt a debatre perquè us heu quedat amb les ampliacions de la distribució que han pagat els promotors i altres ens. En la gestió hi ha moltes queixes sobre el servei. Per què no fem una auditoria sobre la propietat i la gestió i ho mirem amb més detall?

Qui ha dit que no podem estar en el negoci de les Comunitats Energètiques?

Ho diem nosaltres perquè, objectivament, no compliu els requisits de les comunitats energètiques i us esteu aprofitant de l'etiqueta i del nostre *know how* veritablement comunitari.

La gent no té temps i nosaltres els oferim un paquet perquè estalviïn.

L'estalvi és important, però no fa comunitat. Per cert, recordeu de memòria el nom d'alguna persona sòcia? Nosaltres les coneixem!

Els sotrats de la ruta II:

allò que podria passar

En relació amb les propostes de la guia, és evident que poden canviar el focus de treball, resoldre dificultats, però afegir-ne d'altres. Segurament, el tresor més preuat que esteu cultivant a les Comunitats Energètiques, així com altres grups humans que s'organitzen pel bé comú, és formar, sensibilitzar i empoderar persones. Així doncs, hem de ser especialment curoses per no truncar aquest procés. Calibrar ritmes i temps per respectar la diversitat del grup i mantenir la flama de la il·lusió és un dels grans reptes de la ruta.

Si mirem les claus de l'èxit de les comunitats, podríem dir que són la legitimitat, concreció i materialitat. Això ajuda a arribar a un públic més general.

D'una banda, la legitimitat ve pel fet que les institucions públiques donen suport de manera bastant unànime a les Comunitats Energètiques. Les directives europees que apunten a la necessitat d'impulsar-les donen un marc de referència sòlid i una credibilitat més gran, més enllà que la seva transposició mai no arriba.

La concreció també juga a favor de les comunitats perquè es fonamenten, principalment, en projectes d'autoproducció compartida que permeten focalitzar esforços i planificar. Això està molt relacionat amb la materialitat perquè les instal·lacions es poden veure, tocar i tenen un efecte directe a les factures elèctriques de les persones sòcies, un gran incentiu en moments de pujada de preus de l'energia.

És evident que també hi ha contrapartides: posar el focus en el marc legal limita la capacitat d'acció de les comunitats, l'autoproducció compartida no pot ser un projecte finalista i fer

que la gent vegi més enllà de l'estalvi econòmic és una feina ingent.

Com podríem, doncs, potenciar les claus de l'èxit de les Comunitats Energètiques des del decreixement?

Comencem per la legitimitat. Podria semblar que, quan parlem de decreixement, estem parlant d'una teoria d'un reducte radical que no té més ancoratges que el seu propi projecte polític. Davant d'aquesta realitat es pot apel·lar al fet que la ciència cada vegada en fa més referència. Per exemple, el Panell Intergovernamental de Científics del Canvi Climàtic (IPCC) esmenta el decreixement en els seus informes³². A més, el maig de 2023 es van organitzar al Parlament Europeu les conferències sobre Beyond Growth³³ –més enllà del creixement–, tres dies de programa on el decreixement era un dels temes presents. Alhora, podem trobar brots decreixentistes en polítiques de lògica creixentista. Per exemple, l'ordenament jurídic climàtic, els plans de reducció de les emissions i de transició energètica tenen accions de reducció del consum energètic que necessiten ser aprofundides des de la redistribució i l'equitat.

Per a la concreció, és important continuar mantenint els projectes d'autoproducció compartida. Tanmateix, podem resignificar-los perquè no siguin percebuts com a finalistes, sinó com un element més del viatge. Amb la materialitat passa una mica el mateix. Si l'autoproducció estalvia a les factures i dona ingressos a la comunitat, benvinguda sigui, però l'hem de concebre sota un marc d'activitats i propostes que abordin els quatre pilars del descens energètic: reducció fòssil, cadenes de subministrament, mobilitat per carretera i suficiència energètica.

32 <https://www.nature.com/articles/s41467-021-22884-9>

33 <https://www.beyond-growth-2023.eu/>

7. El mapa del viatge en un sol full: el pla de treball

En el full podreu següent trobar un resum de les 15 activitats proposades per al viatge.

Anem a pams:

→ CALENDARI:

hem posat un calendari de 18 mesos per a l'execució del pla de treball. Els 6 primers mesos són per a les maletes i la farmaciola, les quatre activitats bàsiques necessàries per emprendre el viatge. Pel que fa a la ruta, del mes 7 al 18, hi ha activitats que tenen una seqüència temporal lògica i d'altres que es poden fer segons conveniència.

El color verd al calendari representa una aproximació del temps de preparació i execució de l'activitat. El color groc marca la possibilitat d'estendre-la en el temps, tot i que, potencialment, totes es poden estendre o repetir. Hi ha activitats que no es poden tancar en els 18 mesos, sobretot les d'incidència política.

→ TIPUS D'ACTIVITAT:

hem escollit sis tipus d'activitat: formació, taller, estructural, campanya, enxarxament i incidència. Cada activitat està caracteritzada per una sola categoria, la que creiem més rellevant, malgrat que diverses activitats responen a més d'una categoria. A més, en la seva preparació i execució acabeu sent vosaltres qui en determina l'orientació.

→ QUI?:

diferencia les activitats que creiem que pot fer una comunitat sola de manera autònoma, les que s'haurien de coordinar amb més comunitats i les que pensem que necessiten una intervenció professional externa.

→ FORMAT:

determina si una activitat és presencial, virtual o si es pot fer en qualsevol format.

→ DIFICULTAT:

hem establert tres rangs de dificultat: baixa, moderada i alta. La baixa és de fàcil preparació i execució i no requereix suport extern. La moderada implica més treball de preparació i execució, i pot necessitar suport extern o una coordinació amb altres actors. L'alta implica un treball més intensiu, pot ser coordinat amb altres actors i amb suport extern especialitzat.

→ TEMPS BÀSIC D'EXECUCIÓ:

és un resum del temps que pensem que s'ha d'invertir en l'activitat.

→ OBSERVACIONS:

aporta informació lligada o complementària.

Calendari en mesos

		Calendari en mesos																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Maletes	Activitat 1. Grup lectura/cineclub	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
	Activitat 2. Taller d'Escenaris Futurs		■																	
	Activitat 3. Formacions introductòries	■		■		■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
Farmaciola	Activitat 4. Formació facilitació				■															
Ruta	Parada I: reducció fòssil	Activitat 5. Producció i consum agroecològic						■	■											
		Activitat 6. "Menys consum, més Comunitat"									■	■								
	Parada II: depedència global	Activitat 7. Suport campanyes justícia global													■	■				
		Activitat 8. Aliances directes Mina, la Fàbrica i la Comunitat									■	■								
		Activitat 9. Fabricació i compra col·lectiva Low Tech											■	■						
	Parada III: reduir mobilitat	Activitat 10. Ofertir auditories de mobilitat											■	■	■	■	■	■	■	
		Activitat 11. Organitzar els esdeveniments pensant en la mobilitat							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
	Parada IV: suficiència	Activitat 12. Taller de suficiència energètica comunitària													■	■				
	Dificultats	Activitat 13. Distribució pública													■	■	■	■	■	
		Activitat 14. Denúncia Comunitats Energètiques Corporatives							■	■										
	Obsequi	Activitat 15. Retorn de l'experiència																		■

Tipus d'activitat	Qui?	Format	Dificultat	Temps bàsic d'execució	Observacions
					
Taller	Pròpia	Online o presencial	Moderada	Mínim 4 sessions de 2 hores	S'ha d'escollir bé les lectures o els documents audiovisuals. Si aconseguim crear la dinàmica, és molt satisfactori
Taller	Amb més CE o extern	Presencial	Moderada	1 sessió de 4 hores	És totalment recomanable fer-ho amb facilitació externa que tingui coneixement sobre la metodologia
Formació	Pròpia	Online	Baixa	30 minuts	En el calendari posem una formació bimensual perquè es tracta de visualitzar-la i intentar apropiari-se-la
Formació	Amb més CE o extern	Online o presencial	Moderada	1 sessió de 4 hores + 2h de lectura	És el gran desllorigador del viatge. La facilitació enriqueix la cultura democràtica de les entitats
Enxarxament	Pròpia	Online o presencial	Moderada	mapar experiències locals 1 setmana modus d'implicació 2 mesos	La intensitat depèn del punt de partida de la Comunitat i de les experiències agrocològiques madures del seu territori
Campanya	Pròpia	Presencial	Moderada	Mínim 2 mesos	Depèn de les dades d'inici
Incidència	Pròpia	Online	Baixa	Establir mecanisme pel suport 1 mes	Amb un bon mecanisme de decisió un suport més senzill pot ser bastant dinàmic
Enxarxament	Pròpia	Online	Moderada	Un mes pel debat intern, adaptació memorandum i campanya comunicació	És interessant si podeu establir aquestes aliances amb altres entitats de la cadena de subministrament
Estructural	Pròpia	Online o presencial	Moderada	Taller de fabricació de 4 a 6 hores	És relativament fàcil, sobretot pensant en un kit Low Tech per esdeveniments
Estructural	Pròpia	Online o presencial	Moderada	2 mesos des de l'inici de la intervenció	Fer l'auditoria hauria de voler dir estar preparades per actuar vers els resultats
Estructural	Pròpia	Online	Baixa	15 minuts	Fàcil, només cal pensar-hi en el moment que es difon l'activitat, habilitant un grup temporal de missatgeria i explicant el seu us
Taller	Pròpia	Presencial	Alta	2-3 hores de taller	Aconseguir el actors i executar el taller porta feina. També és recomanable assessorar-se
Incidència	Amb més CE o extern	Online o presencial	Alta	2 anys	Enfrontar l'Oligopoli és un repte. S'ha de mancomunar recursos per fer-ho. També és un treball de fons
Campanya	Amb més CE o extern	Online	Alta	3 mesos	Preparar-la bé i de manera col·lectiva amb diferents Comunitats porta feina. El litigi estratègic encara més
Campanya	Pròpia	Online	Baixa	de 10 minuts a dues hores	Fàcil i necessari!

8. L'obsequi: el regal al món del nostre viatge

Els viatges no acaben quan tornem. Normalment, es queden amb nosaltres per un temps... o per sempre. El recorregut per a unes Comunitats Energètiques justes i compromeses a través del decreixement necessita ser explicat, és un retorn necessari per complir la seva funció social i motivar altres a emprendre'l. A aquest retorn l'anomenem l'obsequi, i simbolitza els aprenentatges del viatge, les emocions viscudes, els sotrats i com els hem superat, etc.

Compartir l'obsequi amb el món és un ritual necessari. Més enllà del resultat final i de la consecució dels objectius, saber que hi ha gent fent coses projecta el desig d'actuar i multiplica l'esperança.

Activitat 15

Retorn de l'experiència

Us proposem fer un retorn sobre com ha anat el vostre viatge, tant si heu fet una activitat com si n'heu fet moltes. Aquest retorn tindria dues dimensions:

- Interna, en el si de les mateixes comunitats: seria de gran valor que ens expliquéssiu l'experiència de qualsevol activitat que heu emprès al fòrum de Som Comunitats. Us demanarem si podem compartir el vostre retorn amb altres comunitats perquè necessitem comunicar experiències pràctiques sobre la proposta inicial, tant si és exitosa com si no ho és tant.
- Externa, perquè necessitem que es conegui més enllà de l'entorn de les Comunitats Energètiques. Si us motiva, us animem a fer una acció de comunicació explicant què heu fet amb l'etiqueta #SomDecreixement. Una carta al director, un article d'opinió, una publicació a xarxes, etc. poden tenir un efecte motivador per a altres persones. Animeu-vos a explicar-ho!

Nosaltres també farem difusió dels vostres retorns en els canals i a mitjans propis amb el hashtag #SomDecreixement. Si feu alguna comunicació de la Guia, utilitzeu-lo!

Per a l'exercici intern, amb uns 10 minuts podeu explicar com us ha anat una activitat o conjunt d'activitats al fòrum de Som Comunitats. Amb un redactat senzill n'hi ha prou, no cal que feu poesia!

Per a l'extern, pot variar molt depenent de què escolliu: uns minuts per a una publicació a xarxes, mitja hora per a un reel, un parell d'hores per a una carta al director, un parell de dies per a un article, etc.

“Els viatges no només ens mostren el món exterior, sinó que també ens porten a explorar el nostre món interior. Viatjant descobrim nous llocs, però també ens descobrim a nosaltres mateixes.”

Rebecca Solnit, escriptora, historiadora i activista estatunidenca

Podria dir moltes coses però, en realitat, espero que arribem molt lluny amb aquest viatge!

Nosaltres esperem que no.

9. Tornem a viatjar?

Han quedat tantes coses fora d'aquest text que segur que donen per a un altre viatge. Com hem explicat al final del punt, el principi de "qui molt abraça, poc estreny" ens va portar a establir com a punt de partida de la *Guia de Comunitats Energètiques per al decreixement* l'activitat present i la trajectòria actual de les comunitats constatada en nombroses entrevistes, diàlegs, formacions, etc. Per això, malgrat que hi ha comunitats amb propostes més diverses, la majoria de les activitats tenen una vinculació molt directa amb allò que entenem com a sector energètic.

Per a aquest nou viatge, per exemple, podríem fer propostes energètiques en l'àmbit de l'alimentació, indústria, mobilitat, habitatge, residus, educació, salut, cures, oci i turisme. Podríem debatre sobre com relocalitzar la producció i el consum, i com aprofundir en el sentit de comunitat des d'altres cosmovisions, etc. També us podrieu declarar obertament decreixentistes i definir-vos com una Comunitat Energètica per al decreixement als vostres estatuts.

Però, com diria el nostre estimat cargol "pas a pas i bona lletra". El més important és veure com el teixit humà que aneu conformant les Comunitats Energètiques interpreta el sentit i el valor polític de les vostres accions.

Ja heu llevat àncores, ara us toca anar decidint el rumb i, si cal, fer cops de timó.

Bon viatge!

Per més informació podeu contactar
a info@somcomunitats.coop

